Ἀριθ. **681** — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΔ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

ΤΟΜΟΣ ΚΖ'. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.— Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι.-Γραφεῖον Διευθ. Ὁδ. Παρθεναγωγείου 14. **15 Ἰανουαρίου 1889**

ΧΑΡΑΛΔΟΣ

Ο ΗΓΕΜΩΝ ΤΩΝ ΒΑΡΙΑΓΩΝ

Βυζαντινὸν ἱστόρημα.

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Γ'.

Τοιοῦτο τοῦ Βίκιγκος Σιγούρδου τὸ παρελθόν· ἀλλὰ καθ'ἣν ἐποχὴν ἄρχεται τὸ παρὸν διήγημα, ἤτοι κατὰ τὸ 1028, εὑρίσκομεν αὐτὸν ἐγκαταλείψαντα πλέον τὴν θάλασσαν, καὶ εἰς τὰς εὐρείας αὐτοῦ κτήσεις ἀναπαυόμενον. Νυμφευθεὶς ἄλλοτε νεαρὰν χήραν, ἥτις εἶχεν ἐκ πρώτου γάμου παῖδα ὀνόματι Ὀλάφον, ἀπέκτησεν ἐξ αὐτῆς υἱὸν μονογενῆ, ὃν ἐκάλεσε Χαράλδον κατὰ τὸν ἀρχηγὸν τῆς οἰκογενείας Χαράλδον τὸν Ἀβροκόμην. Ὁ ἐν λόγῳ Ὀλάφος ἦν αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ ἀργότερον περιώνυμος ἅγιος καὶ πάτρων τῆς Νορβηγίας, περὶ οὗ ἀνωτέρω ἐρρήθησαν τὰ δέοντα. Βασιλεύσας κατὰ τὸ 1017 μετὰ πολλὰς περιπετείας, ὧν ἀνέφικτος ἀποβαίνει ὧδε ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις, κατεῖχεν ἤδη τὸν θρόνον ἀπὸ ἕνδεκα ἐτῶν. Καὶ κατὰ μὲν τὰς πρώτας αὐτοῦ στρατείας, δι' ὧν κατέκτησε τὴν Ἰσλανδίαν καὶ τὴν Σκωτίαν, ὁ Σιγοῦρδος, συνεκστρατεύσας μετὰ παντὸς αὐτοῦ τοῦ στολίσκου, παρέσχεν ἀνεκτίμητον συνδρομήν· ἀλλ' ὅτε ἀργότερον ὁ Ὀλάφος ἀπεφάσισε τὴν εἰς Δανίαν εἰσβολήν, ὁ Βίκιγξ, στενὸς τυγχάνων φίλος τοῦ Δανοῦ ἄνακτος Κνούτου, κατέκρινε τὸ ἐγχείρημα, καὶ ἀπεσύρθη εἰς τὰ ἴδια.

Πλὴν δὲ τούτου ὑπῆρχε καὶ λόγος ἕτερος διὰ τὴν ὑφισταμένην ψυχρότητα. Ὡς ἤδη γνωρίζομεν, ὁ νέος ἅγιος ἦν θερμὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ νεοφώτιστος, ἐπεδίωκε παντὶ σθένει τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ κράτει διάδοσιν αὐτοῦ, καὶ μετήρχετο, κατὰ τὸ σύνηθες, πᾶσαν σκευωρίαν καὶ ὠμότητα, ἵνα ἐπιβάλλῃ τὸ θρήσκευμα τῆς ἀγάπης καὶ ὁμονοίας. Οὐ μόνον δὲ τοὺς διωγμοὺς τούτους ἀναφανδὸν ἀπετροπιάζετο ὁ γέρων Βίκιγξ, ἀλλὰ καὶ πεισμόνως ἐπέμενεν εἰς τὴν θρησκείαν τῶν Ἄζων, μεθ' ὅλας τοῦ βασιλέως τὰς παρακλήσεις καὶ ἀπειλάς.

— Ἄφες, ἔλεγεν εἰς τὸν ἐστεμμένον ἱεροκήρυκα. Τίς δράκων, ἀφοῦ γηράσῃ, ἀλλάσσει τὸ δέρμα; Ἑβδομήκοντα χρόνους ἐλάτρευσα τοὺς θεοὺς τῶν πατέρων, οὐδ' αἰσθάνομαι σήμερον ὄρεξιν πρὸς ἐξωμοσίαν. Ἡ γελόεσσα τῆς νεότητος θεά, ἡ Ἰδοῦνα, πολλάκις ἔστεψε διὰ ῥόδων τὰς ἤδη λευκὰς ταύτας τρίχας, καὶ ὁ χαριτόβρυτος αὐτῆς σύζυγος Βράγας. θεὸς τῆς ᾠδῆς, ἐνέπλησε μαγείας τὴν ἀνθηράν μου ἥβην. Ἡ ἐπαφρόδιτος Φρέϊα ηὐλόγησε τοὺς πρώτους μου ἔρωτας. Ὁ μέγας Ὀδίν, ὁ πατὴρ τῶν Ἄζων, ἐκ τοῦ Βαλασκιόλφ, τοῦ ἀστρολαμποῦς αὐτοῦ μεγάρου, ἐξέτεινεν ἐπ' ἐμοῦ χεῖρα προστάτιδα. Ἡ ἀθάνατος αὐτοῦ συμβία Φρίγα, τῶν συνοικεσίων ἔφορος, μοὶ προσήνεγκεν ἀργότερον τὸν γαμήλιον στέφανον. Ὁ φαεινὸς Βάλδερ, ὁ θεὸς τῆς ἀγαθότητος, μοὶ ἐνέπνευσε τὸ φίλτρον πρὸς τοὺς οἰκείους, καὶ τὴν γενναιοψυχίαν πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Ὁ φοβερὸς Θώρ, ὁ θεὸς τοῦ πολέμου καὶ τοῦ κεραυνοῦ, ὁ κραδαίνων τὴν ἀπρόσμαχον σφῦραν, κατήρχετο ἐκ τοῦ φρουρίου αὐτοῦ Θρούδβαγκ, καὶ μὲ ὡδήγει εἰς τοὺς περικλεεῖς μου ἀγῶνας. Τὸν στόλον μου ἐβαυκάλιζον ἠρέμα αἱ θυγατέρες τοῦ Αἴγηρ εἰς τ' ἀφρόεντα αὐτῶν στέρνα. Καὶ ἤδη, ὅτε αἱ τρεῖς Νόρναι ἔπαυσαν δι' ἐμὲ ποτίζουσαι ἐν τῷ σπηλαίῳ αὐτῶν τὸ δένδρον τῆς ζωῆς, ἤδη ὅτε βλέπω πρὸ ἐμοῦ τὸ πολύχρωμον Βίφροστ, τὸ φέρον εἰς τὴν Βαλχάλαν, ἤδη ὅτε μακρόθεν μὲ καλοῦσιν οἱ προπάτορές μου, οἱ τρυφῶντες εἰς τὰ ἡλύσια πεδία τοῦ Γλαδσχέϊμ, μοὶ ὁμιλεῖς σὺ περὶ ἀλλαξοπιστίας. Οὐχί, οὐχί! Εἰς ἐμὲ ἓν ἀκόμη μένει. Ἡ ἔγκαιρος διάτμησις τῶν φλεβῶν, ἀφοῦ αἱ Βαλκύραι μὲ ἀπηρνήθησαν, καὶ τότε ὑμεῖς ᾄσατε παρὰ τὸν τύμβον τὴν ἁρμόζουσαν δράπαν, ἔργον τῶν θεοπνεύστων Σκάλδων, καὶ ἄφετε πλέον εἰς τὴν ἀλάνθαστον Σάγαν, τὴν θεὰν τῆς ἱστορίας, τὴν περαιτέρω περὶ τῆς μνήμης μου φροντίδα.

Ἀλλ' ἡ ἀντίστασις αὕτη ἔτι μᾶλλον ἐξῆπτε τὸν ἱερὸν ζῆλον τοῦ Ὀλάφου, καὶ τότε ὁ γέρων Βίκιγξ εὐχερῶς παρεφέρετο.

— Πῶς, ἀνέκραζεν, ὑβρίζεις τοὺς θεοὺς τῶν πατέρων μου, καὶ εἰς ἀντάλλαγμα μοὶ προτείνεις τοὺς πελιδνοὺς τούτους καὶ ἀνυποδήτους ἁγίους,

ὧν μοὶ δεικνύεις τὰς εἰκόνας. Ἐπλάσθησαν δι' ἄλλα κλίματα, οὐχὶ διὰ τὸν ἡρωϊκὸν καὶ κρυσταλλόπηκτον βορρᾶν. Ἰδὲ πῶς τρέμουσι τὰ κρυμώδη μέλη. Ῥίψον αὐτοὺς εἰς τὸ πῦρ ὅπως ἐκεῖ θερμανθῶσιν.

Ὡς ἦν ἐπόμενον, ἡ ἔρις αὕτη ταχέως ἐδεινώθη, καὶ ἅμα θανούσης τῆς μητρὸς τοῦ Ὀλάφου, ἐπῆλθεν ὁλοσχερὴς διάστασις. Ὁ Σιγοῦρδος διεβίου ἔκτοτε εἰς Βιέλαν μετὰ τῶν ἀρχαίων αὐτοῦ ἀκολούθων καὶ τοῦ υἱοῦ Χαράλδου, ὅστις ἀπετέλει τὴν χαρὰν αὐτοῦ καὶ τὸ καύχημα. Εἶχε δὲ πλῆρες εἰς τοῦτο δίκαιον, διότι πράγματι ὁ νέος ἐκεῖνος, ὁ καὶ ἥρως ἡμῶν, ἦν ἄξιος τοῦ πατρικοῦ φίλτρου, καὶ τοῦ θαυμασμοῦ, ὃν εἰς πάντας ἐνέπνεεν.

Εὐσταλὴς καὶ ῥωμαλέος, ἔφερεν ἐπὶ σώματος ἡρωϊκοῦ κεφαλὴν ἀμίμητον, ἣν ἔστεφεν ἀληθὲς διάδημα ξανθῶν βοστρύχων. Ἀλλ' ἀνεκλάλητον ἰδίως μαγείαν ἐξήσκουν οἱ μεγάλοι αὐτοῦ κυανοῖ ὀφθαλμοί, οἵτινες συνήθως ῥεμβώδεις καὶ διαυγεῖς, ἐσπινθήριζον, ἅμα ἐξήπτετο, ὡς θυελλῶδες στερέωμα. Φυσικὸν ἄρα ὅτι, ἅμα ἐνεφανίζετο, ψίθυρος διέτρεχε τὸν ὅμιλον τῶν παρισταμένων, καὶ οἱ μᾶλλον δεισιδαίμονες ἐφαντάζοντο ὅτι ὁρῶσι πρὸ αὐτῶν τὸν θεὸν Βάλδουρ.

Εἶχε δὲ ὁ Χαράλδος τὴν ψυχὴν ἐφάμιλλον τοῦ σώματος. Ἀγαθὸς ἄλλως καὶ γενναιόφρων, διεκρίνετο ἀπὸ τῶν παιδικῶν ἔτι χρόνων ἐπὶ τῇ παραβόλῳ αὐτοῦ ἀνδρείᾳ. Εἰς πάντας τῶν ὁμηλίκων τοὺς ἀγῶνας ἐπρώτευε, καὶ πολλὰ ὑπῆρχον ἀνέκδοτα περὶ τῶν ἄθλων αὐτοῦ ὡς θηρευτοῦ. Μετ' ὀλίγων ὀπαδῶν, καὶ ὡς μόνον ὅπλον φέρων βραχὺ ἀκόντιον, ἀπήρχετο εἰς τὰ ὄρη, ὅπως ἀναζητήσῃ τὴν ἄρκτον εἰς τὸ ἄντρον αὐτῆς. Μόλις ἐπεφαίνετο τὸ φοβερὸν θηρίον, ὥρμα κατ' αὐτοῦ, τῶν ἄλλων ἁπλῶς θεωμένων, καὶ πάντοτε ἦρε τὴν νίκην. Μίαν ἡμέραν, ἐνῷ ἐπετίθετο, ὠλίσθησεν αἴφνης ἐπὶ τοῦ κρυσταλλώδους ἐδάφους. Ἡ ἄρκτος δι' ἑνὸς ἅλματος εὑρέθη ἐπ' αὐτοῦ, καὶ οἱ δύο τοῦ Χαράλδου ἑταῖροι, κραυγὴν φρίκης ἀφέντες, ἔσπευσαν εἰς ἐπικουρίαν· ἀλλ' ἐκεῖνος δι' ἑνὸς νεύματος παρεκώλυσεν αὐτούς. Δεινὸς τότε ἐπηκολούθησεν ἀγὼν μεταξὺ τοῦ θηρὸς καὶ τοῦ ἥρωος, οἵτινες ἕνα πλέον ἀπετέλουν δυσδιάκριτον ὄγκον. Οἱ φοβεροὶ γαμψώνυχες τῆς ἄρκτου ἔσχιζον τοῦ Χαράλδου τὰς σάρκας, καὶ ἡ χιὼν ἐβάφετο ἐρυθρά, ἀλλ' ἐκεῖνος, περιβαλὼν εἰς τὰς σιδηρᾶς αὐτοῦ ἀγκάλας τὸ ἀσπαῖρον τέρας, οὐδ' ἐφαίνετο εἰς τοῦτο προσέχων. Τέλος ἔληξεν ἡ στυγερὰ περίπτυξις· ὁ Χαράλδος ἀνηγέρθη αἱματόφυρτος καὶ χαινούσας φέρων εἰς τὰ νῶτα πληγάς, ἀλλ' ἡ ἄρκτος ἔκειτο εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ νεκρά.

Περιπαθῶς δ' ἐφίλει ὁ ἥρως ἡμῶν καὶ τὴν θάλασσαν. Μόλις οἱ ἐξῳκειωμένοι αὐτοῦ ὀφθαλμοὶ διέκρινον προσεγγίζουσαν τὴν θύελλαν, ἔλυε τὴν λέμβον, ἔργον τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν, καὶ ἀπεμακρύνετο τῆς ἀκτῆς. Πολλάκις τὸ κέλυφος ἀνετρέπετο ὑπὸ τῶν πελωρίων κυμάτων, ἀλλὰ νήχων τότε ὡς δελφίν, ἀνήγειρ ν αὐτό, καὶ σπανίως ἐπέστρεφε πρὸ τῆς βαθείας νυκτός. Ὅτε ὁ κλύδων ἐμαίνετο βιαιότερον, ὁ γέρων Βίκιγξ κατήρχετο παρὰ τὴν θῖνα καὶ καθήμενος ἐπὶ βράχου, ἐζήτει μακρόθεν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ μελανὸν σημεῖον, ὅπερ ἔφερε τὸν τιμαλφέστερον αὐτοῦ θησαυρόν. Καὶ προσέσειε μὲν τὴν κεφαλήν, αὐτὸς ὁ εἰθισμένος εἰς μακρὸν βίον κινδύνων, ὁ τὴν θάλασσαν θεωρῶν ὡς δεύτερον αὐτοῦ στοιχεῖον, ἀλλ' ἀπήστραπτον συνάμα ἐξ ὑπερηφανείας οἱ δύοντες αὐτοῦ ὀφθαλμοί.

Ἐπίσης ὅτε περὶ τὸ ἔαρ κατήρχοντο πρὸς τὰς μεσημβρινωτέρας θαλάσσας τὰ πελώρια κήτη καὶ πρὸς λείαν αὐτῶν ἐξήρχετο ἑορτάζουσα πᾶσα ἡ πατριά, ἐκ τῶν πρώτων ἔσπευδεν ὁ ἡμέτερος ἥρως, ὅστις ἀψηφῶν τὸν κίνδυνον, τὸ σκαφίδιον αὐτοῦ ὤθει συνήθως ὑπ' αὐτὰ τὰ στέρνα τοῦ ὑδροβίου τέρατος, καὶ τὸ δόρυ ἐνεπήγνυεν οὕτω εἰς τὸ μέρος τῆς καρδίας.

Ἀλλ' ἰδίως ἦν εὐτυχὴς ὁ Χαράλδος τὸ ἑσπέρας, ὅτε ὁ Βίκιγξ, μετὰ τὸ κοινὸν δεῖπνον, ἀφηγεῖτο τοὺς ποικίλους αὐτοῦ ἄθλους. Πάντες τότε περιεστοίχιζον τὸν πρεσβύτην, ἀλλ' ὁ νεανίας παρὰ τοὺς πόδας τοῦ πατρὸς καθήμενος, ἐπλανᾶτο εἰς σφαίρας ἰδεώδεις, καὶ πολλάκις ἐδάκρυεν ἐξ ἀκαθέκτου συγκινήσεως.

Παραστῶμεν πρὸς στιγμὴν εἰς μίαν τοιαύτην συνάθροισιν. Ἐπαρχίαν ὅλην κατεῖχον τὰ κτήματα τοῦ Βίκιγκος, καλύπτοντα ὄρη καὶ λόφους καὶ κοιλάδας, καὶ εἰς θαυμασίαν φιόρδην καταλήγοντα. Τὰς κορυφὰς τῶν λόφων ἐκάλυπτεν ἡ πίτυς, ἀλλ' εἰς τὰς ὑπωρείας καὶ τοὺς ἀγροὺς ἠπλοῦτο κυμαινόμενον πέλαγος στάχυων ἀνδρομήκων. Πολλαχοῦ γελόεσσαι λίμναι ἐξέτεινον εἰς τὴν πέριξ φύσιν τὸ κάτοπτρον αὐτῶν, καὶ ἀλαζόνες ἐπλανῶντο εἰς τὰ δάση ὁ ἄλκης καὶ ὁ ῥέννος, ὅπως πίωσιν ἐκ τῶν μορμυριζόντων ῥυάκων. Οὐδ' ἔλειπον οἱ πράσινοι λειμῶνες, ἐν οἷς ἔβοσκον ἀγέλαι μυριοπληθεῖς, καὶ μῆλα χιονώδη, παρεμφερῆ πρὸς τοῦ ἔαρος τὰ νεφύδρια, τὰ ὑπὸ τοῦ ζεφύρου διωκόμενα. Ἀλλ' ἰδοὺ οἱ σταῦλοι. Τριάκοντα πῶλοι ἀκράτητοι, καὶ ταχεῖς ὡς οἱ ἐτησίαι, ἤσθιον ἐκεῖ νεοθαλῆ χλόην· αἱ χαῖται ἦσαν πᾶσαι λευκαί, καὶ τὰ πέταλα ἐξ ἀργύρου.

Ὀλίγον περαιτέρω ἵσταται τὸ μέγαρον, οὗ τὸν ἰσόγαιον ὄροφον κατέχει πάντα ἡ μεγάλη αἴθουσα τοῦ ἑστιατορίου. Ἐκ δρυὸς κατεσκεύασαν αὐτὴν περιώνυμοι τέκτονες, καὶ ἡ τράπεζα διήκει ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον, ἀστράπτουσα ὡς ὁ χάλυψ. Ὅτε, κατὰ τὰς χειμερινὰς τοῦ Φοίβου τροπάς, τελεῖ-

ται ἡ μεγάλη ἑορτὴ τοῦ Φρέϋρ, θεοῦ τῆς εὐφορίας, καὶ παρατίθεται ὁ ἱερὸς αὐτοῦ κάπρος, παρακάθηνται πέντε δαιτυμόνων ἑκατοντάδες, ἀνὰ δέκα δωδεκάδας καθ' ἑκατοντάδα, [1]) εἰς τὴν ἐπίσημον πανδαισίαν, καὶ ὅμως ἡ αἴθουσα φαίνεται κενή. Τὴν ὀροφὴν βαστάζουσι, δίκην κιόνων, δύο ἀγάλματα θεῶν, ὁ Ὀδὶν συσπῶν τὰς ὀφρῦς, καὶ ἡ Φρέϊα, ὡς στέμμα φέρουσα τὴν ἡμισέληνον. Ἐν τῷ μέσῳ ἐφ' ὑψηλῆς ἑστίας καίει πῦρ ζωηρόν, καὶ διὰ τῆς ἀνοικτῆς καπνοδόχης εἰσδύει τῶν ἄστρων τὸ σέλας. Ἐπὶ τῶν τοίχων ἐκ χρυσῶν ἥλων κρέμανται θώρακες καὶ περικεφαλαῖαι, καὶ ἀσπίδες ἀστράπτουσαι ὡς τῆς σελήνης ὁ δίσκος.

Ἀκριβῶς καθ' ἣν ὥραν προσερχόμεθα, τὸ δεῖπνον ἔληξεν. Ὁ γέρων Σιγοῦρδος κάθηται εἰς τὴν συνήθη αὐτοῦ θέσιν μεταξὺ τῶν δύο εἰδώλων. Τὸν θρόνον αὐτοῦ καλύπτει ἄρκτου δορά· ὁ φάρυγξ χαίνει ἐρυθρός, καὶ ἀργύρου φύλλα περιβάλλουσι τοὺς γαμψώνυχας. Ὁ γέρων ἀφηγεῖται τοὺς μακροὺς αὐτοῦ πλόους εἰς τὰς ἀγρίας θαλάσσας τοῦ βορρᾶ, καὶ εἰς τὰ μειδιῶντα τῆς ἀνατολῆς πελάγη. Πάντες ἐκθύμως ἀκροῶνται, ἀλλ' ὁ Χαράλδος κρέμαται εἰς τὰ χείλη τοῦ πατρός, ὡς ἡ μέλισσα εἰς τὸ ῥόδον. Καλλιπάρεροι κόραι κομίζουσι τὸ ἀφρίζον μέθυ, καὶ πληροῦσιν ἐρυθριῶσαι τῶν δαιτυμόνων τὰ κέρατα. Οἱ ὁρῶντες τότε τὸν ῥωμαλέον πρεσβύτην θωπεύοντα τὸν λευκὸν αὐτοῦ πώγωνα ἐνθυμοῦνται τὸν θεὸν τῆς ποιήσεως Βράγαν, καθήμενον ὑπὸ τὸ δένδρον τῆς ζωῆς παρὰ τὴν ἀπαύστως κελαρύζουσαν πηγὴν τοῦ Μίμερς, καὶ τοὺς θαυμασίους ἐκτυλίσσοντα μύθους τοῦ Χαβαμάλ. [2])

—Φιλῶ περιπαθῶς τὰς κρυσταλλοζώστους ἡμῶν θαλάσσας, ἔλεγεν ὁ γέρων Βίκιγξ· τεσσαράκοντα ἔτη ἐπ' αὐτῶν ἐπλανήθην, καὶ προθύμως ἀνεπέτασα τὸ λευκὸν τῆς Ἑλλίδας ἱστίον εἰς τὴν παγερὰν τοῦ πόλου πνοήν, ἀλλὰ γνωρίζω κόσμον ἔτι περικαλλέστερον, τὸ Ἑλληνικὸν Ἀρχιπέλαγος, ὅπερ ὑπερβαίνει ἐν τῇ πραγματικότητι πάν ὅ,τι διηγοῦνται ἡμῖν οἱ Σκάλδοι περὶ τῶν ἠλυσίων τοῦ Ἰδαθάλ. Ἐκεῖ, ἀντὶ τοῦ φθισιῶντος ἡμῶν ἡλίου λαμπρὸς Φοῖβος λούει τὴν φύσιν πᾶσαν εἰς τὰς χρυσᾶς αὐτοῦ ἀκτῖνας. Ἐκεῖ ὁ διαυγὴς πόντος, μόλις ῥυτιδούμενος ὑπὸ τὰς ἁπαλὰς θωπείας μυρεμφόρου ζεφύρου, ἀσπάζεται τὰ κράσπεδα διανθῶν λειμώνων. Ἐκεῖ λαὸς ὅλος μαρμαρίνων θεῶν κοσμεῖ ἄλση ἀειθαλῆ, ὅπου τὴν δάφνην καὶ τὴν μυρσίνην συνδέουσιν ἀνέρποντα στέφη εὐχρόων ῥόδων. Ἐκεῖ παρὰ τὰ χρυσᾶ μῆλα κρέμανται σταφυλαί, περιέχουσαι οἶνον φλογερὸν ὡς τὸ ἡδύτερον μέθυ. Ἐκεῖ μειδιᾷ ὁ οὐρανὸς τοσοῦτον διαυγής, ὥστε τὸ βλέμμα διεισδύει μέχρι τῶν προθύρων τῆς Βαλχάλας. Ἐκεῖ ἡ νὺξ ἀμιλλᾶται πρὸς τὴν ἡμέραν· ἀργυρᾶ σελήνη, ἢ μυριάδες σπινθηριζόντων ἀστέρων καταυγάζουσι τοὺς ὑψιτενεῖς κίονας ναῶν θαυμασίων, περὶ οὓς πλανᾶται εἰσέτι ἡ σκιὰ τῶν ἀγόντων ἄλλοτε τὰς δημοτελεῖς θυσίας.

—Ἄλλοτε; διέκοψέ τις τῶν ἀκροατῶν.

—Ναί, ὑπέλαβεν ὁ Βίκιγξ, τὴν ἐξαισίαν ἐκείνην χώραν κατῴκει ἄλλοτε λαὸς ἡρώων, ὁ εὐγενέστατος τῆς γῆς. Τὰ περικαλλῆ τεμένη κατεῖχον θεοὶ κραταιοί, τὰς θαλάσσας διέσχιζον ὑπερήφανοι τριήρεις, ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἤνθουν πόλεις ἀφνειαί, ἀληθεῖς ἑστίαι τῶν φώτων καὶ μουσεῖα πάντων τῶν θαυμάτων τῆς τέχνης. Ἀλλ' ἤδη πρὸ πολλοῦ παρῆλθον οἱ χρόνοι ἐκεῖνοι. Οἱ θεοὶ ἐφυγαδεύθησαν, αἱ πόλεις ἀνεσκάφησαν, ἡ χλόη καλύπτει τὰ μαρμάρινα δάπεδα, καὶ ὁ κισσὸς ἀνέρπει διὰ τῶν κλονιζομένων κιόνων τῆς μετόπης τῶν σηκῶν.

—Φεῦ, ἐψιθύρισεν ὁ Χαράλδος, καὶ οὐδὲν ἀπέμεινε τῆς δόξης ἐκείνης;

—Ἀπέμεινε μία πόλις, ἡ πρώτη πασῶν, αἱ Ἀθῆναι. Ἐκεῖ ἀνθοῦσι πάντοτε σχολαὶ περιώνυμοι, καὶ διατηρεῖται ἀπαύγασμα τοῦ ἀρχαίου κλέους. Ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι τινές, ἀλλ' ὀλίγα περὶ αὐτῶν ἔμαθον, διότι περιωρίσθημεν εἰς τὴν λεηλασίαν τῶν νήσων.

—Καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς χώρας οἰκοῦσι τὰς Ἀθήνας; ἠρώτησε καὶ πάλιν ὁ Χαράλδος.

—Ἄλλοτε βεβαίως, ἀλλ' οὐχὶ πλέον. Ἤδη σύμπασα ἡ Ἑλλὰς ἀνήκει εἰς τὸν κραταιὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου, ὅστις κυριαρχεῖ τοῦ ἡμίσεος κόσμου, ἀπὸ τοῦ βάθους ἄλλης τινὸς ἠπείρου, καλουμένης Ἀσίας, μέχρι τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας, ἃς συχνάκις ἐπισκεπτόμεθα.

Δ'.

Ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς ἐν λόγῳ ἀφηγήσεως ἡ φύσις τοῦ Χαράλδου ἐφαίνετο μεταβληθεῖσα. Λησμονήσας καὶ τὴν θήραν καὶ τὰς θαλασσίας ἐκδρομάς, ὑφ' ἑνὸς μόνου κατεβιβρώσκετο πάθους, τῆς περιεργείας ἵνα μάθῃ πλείονα περὶ τῶν μεμακρυσμένων ἐκείνων χωρῶν, περὶ τῆς περιωνύμου πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τῆς λαμπρᾶς πρωτευούσης, ἔνθα ἐβασίλευεν ὁ κραταιότατος μονάρχης τῆς γῆς. Ἠρώτα διαρκῶς καὶ τὸν πατέρα καὶ πάντας τοὺς εἰσπλέοντας εἰς τὴν Μεσόγειον, τοσοῦτον δὲ ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην, ὥστε μόλις ἔκλειε τοὺς ὀφθαλμούς, ἔβλεπε πρὸ αὐτοῦ μαρμαίρουσαν τὴν ἀγέρωχον παρὰ τὸν Βόσπορον βασιλεύουσαν, τοὺς χρυσοῦς αὐτῆς θόλους, τὰ μεγαλοπρεπῆ Ἀνάκτορα, τὴν ἀμύθητον τῆς Αὐλῆς πολυτέλειαν, τοὺς μεγιστᾶνας, τοὺς στρατοὺς καὶ στόλους, τὰς περικαλλεῖς δεσποίνας, καὶ πάντα ἐκεῖνον τὸν ἄγνωστον καὶ θαυμάσιον κόσμον.

Ὑπὸ τοιούτων δὲ κατεχόμενος ἰδεῶν, κατε-

1) Οὕτως ὑπελόγιζον οἱ Νορμαννοί.

2) Χαβαμάλ, ἤτοι λόγος τοῦ Ὑψίστου δηλ. τοῦ Ὀδίν, ἐκαλεῖτο συλλογὴ παναρχαίων μύθων καὶ γνωμικῶν, διασωθέντων ἐν τῇ Ἔδδᾳ τοῦ Σαιμούνδου.

λήφθη τέλος ὁ Χαράλδος, ὡς ἦν ἐπόμενον, καὶ ὑπὸ τοῦ διακαοῦς πόθου ἵνα ἐπισκεφθῇ τὸ ξένον ἐκεῖνο Κράτος, ἵνα ἐπιχειρήσῃ καὶ αὐτὸς ἄθλους ἐφαμίλλους τῶν προγόνων. Οὐχὶ τοὺς ἄθλους τῶν Βικίγκων, καθ'ὅσον αὐθορμήτως ἀπηχθάνετο τὴν ἀδικίαν, ἀλλ' ἄλλους εὐγενεστέρους, πολέμους ἀληθεῖς κατὰ στρατῶν τακτικῶν, ὁδοιπορίας εἰς χώρας ὅπου ἦνθει ὁ πολιτισμός, καὶ ὅπου αἱ γυναῖκες ὡμοίαζον πρὸς τὰς ἐπεράστους ἀκολούθους τῆς Φρέϊας.

Τόσον δὲ σφοδρὸς ἦν ὁ πόθος οὗτος, ὥστε μόλις ἀνεχαίτιζεν αὐτὸν ἡ ἰδέα τοῦ γέροντος πατρός, ὃν τρυφερῶς ἐφίλει, καὶ πρὸς ὃν ὤφειλε τὰ ὕστατα καθήκοντα· ἀλλ' αἱ ἡμέραι παρήρχοντο βραδεῖαι, καὶ τοσοῦτον καταφανὴς ἦν τοῦ Χαράλδου ἡ ἀδημονία, ὥστε παρ' ἁπάντων παρετηρήθη. Ἐπὶ τέλους ἐν τούτοις ἔφθασεν ἡ τελευταία τοῦ γέροντος Βικιγκος ἡμέρα. Αἰσθανόμενος σβεννυμένην τὴν λαμπάδα τῆς ζωῆς, ἐκάλεσε παρὰ τὴν κοίτην αὐτοῦ τὸν υἱόν καὶ εἶπε:

—Σήμερον ἔδραξα τὴν Ἀγγουρβάδελ καὶ μοὶ ἐφάνη βαρεῖα, ἐφόρεσα τὴν κόρυθά μου καὶ μοὶ ἐπίεσε τὸ μέτωπον, ἐκένωσα κέρας πλῆρες μέθυος καὶ οὐδεμίαν ᾐσθάνθην ἡδονήν. Ἡ γῆ ἐκλείπει πλέον δι' ἐμέ, καὶ μακρόθεν μαρμαίρει τῆς Βαλχάλης ἡ πρόσοψις. Ἀκούω τὴν φωνὴν τῆς Νόρνης, ἥτις μὲ καλεῖ, καὶ μοὶ δεικνύει ξηρὸν τὸ δένδρον τῆς ζωῆς. Σώρευσον τὴν σορόν μου παρὰ τὴν ἀκτήν· ὁ φλοῖσβος τῶν κυμάτων βαυκαλίζει τὸν ἀνέσπερον ὕπνον, οὐδὲ ψάλλει τοιαύτην δράπαν ὁ μᾶλλον μουσόληπτος τῶν Σκάλδων. Ὅτε φωτίζει ἡ ὡχρὰ Σελήνη τὰς πέριξ χιόνας, καὶ ἡ μεσονυκτία δρόσος ποτίζει τὸν ἐπιτύμβιόν μου βάουταν (λίθον), γνώριζε ὅτι κάθημαι ἐπὶ τοῦ λοφίσκου μου, καὶ πλανῶ τὰ κοῖλα ὄμματα ἐπὶ τῶν λείων στέρνων τῆς Ῥάνας, ἣν τοσοῦτον ἠγάπησα. Ποθῶ τὴν αἰωνιότητα, ὅπως οἱ κεκμηκότες ποταμοὶ ποθοῦσι τὸν ὠκεανόν, σὺ δὲ δείχθητι ἄξιος τῶν προγόνων.

Εἶπε, καὶ διεγείρας τὴν αἰχμὴν τῆς Ἀγγουρβάδελ, ἐκέντησε τὸν ἀριστερὸν βραχίονα. Τὸ αἷμα, εἰσέτι ζωηρόν, ἀνεπήδησε, καὶ εἰς τὴν θέαν ταύτην ἐξήστραψαν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ θνήσκοντος ἥρωος.

—Ἤδη, ἐψιθύρισε, μοὶ τείνουσι τὰς ἀγκάλας οἱ Εἰγχέριοι. Ἀκούω τὴν φωνὴν τῆς Γιαλλάρ, τῆς σάλπιγγος τοῦ φύλακος τῶν Ἄζων Χριμδάλ, ὅστις ἀγγέλλει τὴν προσεχῆ ἔλευσίν μου.

Ὁ Χαράλδος ἔκυψε δακρύων, ὅπως ἀσπασθῇ τὸν πατέρα, καὶ ᾐσθάνθη ἐπὶ τῶν χειλέων τὴν ἐσχάτην αὐτοῦ πνοήν.

Τὴν νύκτα πᾶσαν ἠγρύπνησαν οἱ κυριώτεροι Ἰάρλοι παρὰ τὸ λείψανον, καὶ τὴν ἐπαύριον ἐσκάφη τοῦ ἥρωος ὁ τάφος ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, ὡς ἐπεθύμησε. Παρ' αὐτὸν δ' ἐτέθη ὁ προσφιλὴς αὐτοῦ ἵππος, καὶ ἡ χρυσῆ πανοπλία μετὰ τῆς πιστῆς Ἀγγουρβάδελ, ἐνῷ τοῦ ἑνὸς γείτονος φέροντος πρὸς τὸ ἕτερον τὸ Βουδστόκ (1), ἡ θλιβερὰ εἴδησις ἐν ἀκαρεῖ διεδόθη, καὶ προσέδραμον πάντες οἱ περιφανέστεροι Ἰάρλοι μετὰ χιλιάδων λαοῦ.

Εἰς μικρὰν ἀπὸ του Μεγάρου ἀπόστασιν εὑρίσκετο περίβλεπτος τοῦ Θὼρ ναός, καὶ τούτου οἱ ἱερεῖς προσελθόντες ἐτέλεσαν τὰς ἐπικηδείους πομπάς, ἐνῷ, πανταχόθεν συρρεύσαντες οἱ διάσημοι τῆς χώρας Σκάλδοι, ἐξύμνησαν ἐν θεοπνεύστῳ δράπᾳ τοῦ μεταστάντος τ' ἀνδραγαθήματα. Ὀκτὼ ἡμέρας διήρκεσαν οἱ παρὰ τὸν τύμβον ἀγῶνες, τὸ δ' ἑσπέρας εἰργάζοντο πάντες εἰς τὴν ἐπιχωμάτωσιν τοῦ ὑψηλοῦ λόφου, τοῦ καλύπτοντος τὴν λάρνακα, ὅπως ὁ γέρων ἐξ ἀπόπτου ἐπισκοπῇ τὸ προσφιλὲς αὐτῷ στοιχεῖον καθ' ἣν ὥραν ἐξέρχονται τῶν τάφων αἱ σκιαί· τὴν ἐργασίαν ταύτην διεδέχετο πάνδημος εἰλαπίνη, διήκουσα μέχρι βαθείας νυκτός, καὶ ὑπὸ τῶν πενθίμων ᾀσμάτων τῶν Σκάλδων διακοπτομένη. Ὅτε δὲ τέλος τὸ ἔργον συνετελέσθη, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου ἐτέθη λίθος μετὰ χρυσῶν βούνων, ἀφηγουμένων τοῦ ἥρωος τοὺς ἄθλους, καὶ τὸ πλῆθος διελύθη, ἀφοῦ ἕκαστος τῶν Βικίγκων ἔρριψεν ἐπὶ τῆς σοροῦ τελευταῖον χώματος δράγμα.

Τότε δὲ ἤρχισε τὸ ἐπίσημον τοῦ μεταστάντος πένθος. Ὁ Χαράλδος, πιστὸς λάτρις, ὡς ὁ πατήρ, τῶν ἀρχαίων θεῶν, ἐπωφελήθη τῆς ῥαστώνης ταύτης ὅπως συνεχῶς ἐπισκέπτηται τὸν ναὸν τοῦ Θώρ, καὶ πλανώμενος εἰς τὸ πέριξ ἀμφιλαφὲς ἄλσος, ἀναπολῇ τὸν προσφιλῆ νεκρόν. Οὕτω δ' ἐσχετίσθη ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἀμέριστον ἔτρεφον πρὸς αὐτὸν φίλτρον, καὶ παρ' αὐτῶν ἐμυήθη εἰς τὰ τῆς λατρείας τῶν Ἄζων, ἀκούσας ὅσα σπανίως ἀνακοινοῦνται εἰς τῶν μὴ κεχρισμένων τὰ ὦτα. Ὑπὸ τὰς παχυσκίους τοῦ ἄλσους ἐλάτας, τὰς λουομένας εἰς τὴν παρὰ τὸν ναὸν ἱερὰν λίμνην, ἐκάθητο συνήθως μετὰ τῶν σεβασμίων ἐκείνων ἀνδρῶν, καὶ πολλάκις ἐφ' ὥρας ὁλοκλήρους παρετείνοντο αἱ συνδιαλέξεις αὗται.

Ἐκεῖ ἔμαθεν ὅτι εἰς τὸ μέσον τοῦ σύμπαντος κεῖται ἡ Μιδγάρδη, ἡ κατοικία τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι ταύτην περιέβαλλε πανταχόθεν ὁ Ὠκεανός, ἐν ᾧ ἐτρέφετο ὄφις ὑπερμεγέθης, ὁ Ἰωρδουμγάνδωρ, ὅτι πέραν τοῦ πόντου τούτου ὑπῆρχε τὸ ἐνδιαίτημα τῶν γιγάντων, τὸ Ἰοτουγχέϊμ, καὶ ἡ Οὐτγάρδη, βασίλειον αὕτη τοῦ Λόκη, θεοῦ ἀποβληθέντος ἐκ τῆς Ἀζγάρδης, ἡ οὐρανίας πόλεως, καὶ οἰκοῦντος ἤδη τὰ καταχθόνια, ὅπου πᾶσαν μηχανᾶται σκευωρίαν, ὅπως παρασύρῃ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ πο-

(1) Τὸ Βουδστὸκ ἦν ῥάβδος, ἣν εἰς γείτων ἔπεμπε πρὸς τὸν ἕτερον διὰ δρομέως ἵν' ἀναγγείλῃ σπουδαίαν τινὰ εἴδησιν.

νηρόν· ὅτι ὑπεράνω τῶν καταχθονίων τούτων ὑπῆρχε τὸ Βαναχέϊμ, ἔνθα διαιτῶνται αἱ αἰθέριοι θεότητες, αἱ τὰ νέφη ἐμψυχοῦσαι· ἀνωτέρω δὲ καὶ ταύτης ἡ Ἀζγάρδη, ἡ χώρα τῶν Ἄζων, περιέχουσα τὰ θεσπέσια αὐτῶν μέλαθρα, καὶ παρ' αὐτὴν τὸ Γλαδσχέϊμ καὶ τὸ Ἰδαλβάλ, ὅπου τρυφῶσιν οἱ μάκαρες. Ἔτι ὑψηλότερον τὸ βασίλειον τῶν Ἄλφων, ἡ θεοτήτων τοῦ φωτός· ὑπὲρ τοῦτο τὸ Μυσπελχέϊμ, τὸ στυγερὸν Μέγαρον τοῦ Σουρτούρ, ἡ μέλανος θεοῦ τοῦ πυρός, καὶ δημιουργοῦ τῶν ὅλων. Οὗτος, κραδαίνων πυρίνην ῥομφαίαν, φυλάττει τὸ βασίλειον αὐτοῦ, ἰδίως δὲ φοβερὰ ἔσται ἡ ἐπενέργεια αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Ῥαγναρώκ, ἤτοι τῆς συντελείας τοῦ παντός. Ὅτι κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν, ὑπὸ τὸ Ἰοτουγχέϊμ, εὕρηται τὸ Νιφφελχέϊμ, ἤτοι ἡ χώρα τῆς ὁμίχλης, τὸ βορειότατον μέρος τοῦ ἀρχεγόνου χάους, ἡ Τινουγγαγάρ, οὗ τὸ νότιον κατέχει ἡ χώρα τοῦ πυρός. Ὅτι ἐν τῇ ἀπαισίᾳ ταύτῃ χώρᾳ τῶν νεκρῶν οἰκεῖ ἡ θεὰ τοῦ ᾅδου Χέλα, τὸ σκοτεινὸν Μέγαρον Ναστράνδην, παρ' ᾧ ἀναβρύει ἡ πηγὴ Χβεγερμίλ, ἥτις σχηματίζει δώδεκα ποταμούς, τοὺς Ἐλιβάδαρ. Ἐνταῦθα οἰκοῦσι προσέτι ὁ δεινὸς δράκων Νιδχόγρ, ὅστις διακναίει μίαν τῶν τριῶν ῥιζῶν τοῦ δένδρου τῆς ζωῆς Ὑγδρασζύλ, ὡς καὶ ὁ κύων Γάμρ. Καὶ τέλος ὅτι ὑπὸ τὸ Νιφφελχέϊμ κεῖται ἡ χώρα τῶν μελανῶν Ἄλφων, ἡ πνευμάτων τῆς νυκτός.

Ἐκεῖ ἐδιδάχθη τὰ περὶ τῶν δώδεκα θεῶν ἢ Ἄζων, υἱῶν τοῦ Ὀδὶν καὶ τῆς Φρίγας, οἵτινες ἦλθον ἐξ ἀγνώστου ἀνατολικῆς χώρας τῆς Ἀζαχέϊμ, ἧς πρωτεύουσα ἡ Ἀζγάρδη. Εὐγλώττως περιέγραφον οἱ ἱερεῖς τὰ τῆς θείας ταύτης πόλεως.—«Ἐκεῖ, ἔλεγον, ἕκαστος τῶν Ἄζων κέκτηται λαμπρὸν μέλαθρον· ἐκεῖ εὕρηται ἡ μεγάλη περιβολὴ Γλαδσχέϊμ, ὅπου αἱ ἕδραι ἐφ' ὧν κάθηνται οἱ θεοὶ δικάζοντες. Ἡ ὑψίστη καλουμένη Χλιδσκιόλφ ἀνήκει τῷ Ὀδίν, ὅστις ἐκεῖθεν ἐφορᾷ σύμπασαν τὴν πλάσιν. Ἐκεῖ εὑρίσκεται ἡ Βαλχάλα, ἔνθα θεοὶ καὶ ἥρωες τρυφῶσι, πίνοντες μέθυ [1]) καὶ ζύθον. Ἐκεῖ πρὸς τούτοις καὶ τὸ Βιγχόλφ, ἐνδιαίτημα τῶν Ἀζίδων ἢ θεαινῶν, ὧν ἑκάστη ἐπίσης ἐκέκτητο ἴδιον μέλαθρον. Περὶ τὴν Ἀζγάρδην, προσέθετον, ἀνθεῖ τὸ ἄλσος Γλασίρ, ἐκ χρυσοφύλλων δένδρων ἀπαρτιζόμενον, καὶ παρ' αὐτῷ ὑπάρχει τὸ Ἰδαφέλδ, ὅπου θέλουσί ποτε διαιτᾶσθαι οἱ ἐκ τοῦ Ῥαγναρὼκ διασωθέντες θεοὶ καὶ μάκαρες.»—Ἐξήγουν προσέτι ὅτι τὴν Ἀζγάρδην μετὰ τῆς Μιδγάρδης ἢ γῆς συνενοῖ τὸ Βιφρόστ ἢ οὐράνιον τόξον, ἀποτελοῦν γέφυραν διαρκῶς παλλομένην, ἀλλ' οὐχ ἧττον στερεωτάτην, δι' ἧς ἀνέρχονται αἱ ψυχαὶ εἰς τὰ ἠλύσια, καὶ ἣν φυλάττει ὁ μυστηριώδης θεὸς Χεϊμδάλ. Ἐξιστόρουν ὅτι οἱ Ἄζοι, προεξάρχοντος τοῦ Ὀδίν, ἔπλασαν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ φοβεροῦ γίγαντος Ὑμέρου τόν τε οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καθορίσαντες συνάμα τὴν πορείαν τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης μετὰ τῆς ἀλληλουχίας ἡμέρας καὶ νυκτός. Καὶ τὸ μὲν σῶμα παρέσχε τὴν θάλασσαν, τὸ κρανίον τὸν οὐρανόν, αἱ σάρκες τὸν χοῦν, τὰ ὀστᾶ τὰ ὄρη, καὶ οἱ ὀδόντες τοὺς λίθους.

Περὶ δὲ τὴν ὀψίαν δείλην, ὅτε μυστηριῶδες ῥῖγος διέτρεχε τοῦ ἱεροῦ ἄλσους τὰς κρύπτας, περιέγραφον οἱ ἐκ τῆς συγκινήσεως ὠχριῶντες οἰωνοσκόποι τὸ φοβερὸν Ῥαγναρώκ, ἤτοι «δύσιν τῶν θεῶν», τὴν ἀπαισίαν τοῦ σύμπαντος ταύτην καταστροφήν.—«Ὁ Βάλδερ, ἔλεγον, ὁ θεὸς τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ἀγαθότητος, ὁ περικαλλής, ὁ σοφός, ὁ πρόσχαρις, ὁρᾷ ὄνειρα φοβερά. Οἱ θεοὶ πλήρεις φροντίδων συγκροτοῦσιν ἐκκλησίαν. Ὁ Ὀδὶν ἐξεγείρει τότε τοῦ τάφου τὴν νεκρὰν οἰωνοσκόπον Βάλαν, ὅπως προείπῃ τὸ συμβησόμενον, ἀλλ' αὕτη ἀνθίσταται, καὶ τέλος περιγράφει, πρὸς φρίκην αὐτοῦ, τὴν ἐπικειμένην φοβερὰν πανωλεθρίαν (1). Τότε ἡ μήτηρ τοῦ Βάλδερ Φρίγα παρακαλεῖ μὲν πάντα τὰ πλάσματα, ἵνα μὴ βλάψωσι τὸν προσφιλῆ υἱόν, ἀλλὰ λησμονεῖ τὴν παράσιτον λόρανθον, διότι ἐφαίνετο ἀκίνδυνος. Ὁ πονηρὸς Λόκης, λοχῶν ἐκεῖ πλησίον, ἀκούει τοῦτο, καὶ κατασκευάζει ἐκ τῆς λοράνθου θανάσιμον ἔγχος. Ὀλίγον δὲ ἀργότερον, ἐνῷ ἔπαιζον οἱ θεοὶ ῥίπτοντες τὰς λόγχας κατὰ τοῦ Βάλδερ, ὃν ἐγνώριζον ἀλώβητον, ἔρπει ὁ Λόκης πρὸς τὸν τυφλὸν τοῦ σκότους θεὸν Χόδερ, ἀδελφὸν τοῦ Βάλδερ, δίδει αὐτῷ τὸ δῆθεν ἀθῶον ἔγχος, καὶ μετ' ὀλίγον ῥιφθὲν διευθύνει αὐτὸ πρὸς τὴν καρδίαν τοῦ παμφιλήτου θεοῦ. Ἀμύθητον ἄλγος καταλαμβάνει τότε τοὺς Ἄζους, καὶ δικαίως, διότι μετὰ τὸ κακούργημα τοῦτο λύονται τὰ δεσμὰ τοῦ νόμου, ἅτινα κατεῖχον τὰ φθοροποιὰ τέρατα εἰς τὰ καταχθόνια. Φόνος, ἔρις καὶ προδοσία διαιρεῖ τοὺς ἐπιστηθίους φίλους, τριετὴς χειμών, τὸ Φιμβουλβέτερ, στερεῖ τὸν ἥλιον τοῦ θάλπους αὐτοῦ, πᾶσα ζωὴ μαραίνεται, καὶ τότε ἄρχεται τὸ ἀπαίσιον Ῥαγναρώκ. Ὁ λύκος Σκὸλ καταπίνει τὸν ἥλιον, ὁ λύκος Χάτης τὴν σελήνην, οἱ ἀστέρες καταπίπτουσιν, ἡ γῆ κλονίζεται, ὁ μέγας ὄφις Ἰωρδουμγάνδωρ ἐξορμᾷ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ὁ λύκος Φένρις θραύει τὰς μαγικὰς αὐτοῦ πέδας· τὸ Ναγλφάρ, πλοῖον κατασκευασθὲν ἐκ τῶν ὀνύχων τῶν νεκρῶν, πλέει ἐπὶ τῶν ὑδάτων· ὁ Λόκης ἐπάγει τοὺς Χριμθούρσους, ἢ γίγαντας

(1) Τὸ μέθυ meth ὅπερ κατασκευάζετο ἐκ μέλιτος καὶ βρυωνίας, ἦν τὸ κύριον τῶν βορείων λαῶν ποτὸν ἐνθυμίζον τὸν Ὁμηρικὸν κυκεῶνα· ἀλλ' ἐν κοινῇ χρήσει διετέλει καὶ ὁ ζύθος.

(1) Ἡ ἀφήγησις αὕτη εὕρηται ἐν τῇ Ἰσλανδικῇ Ἔδδᾳ, καὶ καλεῖται Βεγταμσκίδα ἤτοι «θρῆνος τοῦ ἀποδημοῦ».—«Ἐννοεῖτε ἤδη ἢ οὔ»; — Διὰ τῆς ἐπῳδοῦ ταύτης κλείει ἡ Βάλα πάσας τὰς προφητείας αὐτῆς.

τῶν πάγων· ὁ Σουρτοὺρ τὰ τέκνα τοῦ Μοῦσπελ, ἢ γίγαντας τοῦ πυρός, οἵτινες καλπάζοντες βιαίως ἐπὶ τοῦ οὐρανίου τόξου Βιφρόστ καταθραύουσιν αὐτό. Τότε ἐξυπνᾷ ὁ φύλαξ αὐτοῦ Χεϊμδάλ, καὶ ἀφυπνίζει διὰ τῆς σάλπιγγος Γιαλλὰρ τοὺς Ἄζους, οἵτινες σπεύδουσιν εἰς τὸν ἀγῶνα. Διεξάγεται οὕτω μάχη φοβερὰ ἐπὶ τῆς πεδιάδος Βιγρίδ, ἔχούσης εὖρος καὶ μῆκος ἑκατὸν λευγῶν. Ὁ Ὀδὶν συμπλέκεται πρὸς τὸν λύκον Φένρις, ὁ Θὼρ πρὸς τὸν ὄφιν τῆς γῆς, ὁ Φρέϋρ παλαίει πρὸς τὸν Σουρτούρ, ὁ Τὺρ κατὰ τοῦ τεραστίου κυνὸς Γάμρ, ὁ Χεϊμδὰλ κατὰ τοῦ Λόκη, καὶ πανταχοῦ ἡττῶνται οἱ θεοί, καίτοι φονεύονται ὁ Γάμρ, ὁ Λόκης, καὶ ὁ Φένρις. Ὁ Σουρτοὺρ ῥίπτει τότε φλόγας, καὶ ἀνάπτων πυρκαϊὰν φοβεράν, τὴν Σουρταλόγην, κατακαίει τὸ σύμπαν, οὕτω δὲ καταστρέφονται θεοί τε καὶ ἄνθρωποι μετὰ τῶν βασιλείων αὐτῶν. Ἀλλὰ συνεπείᾳ τῆς πανωλεθρίας ταύτης ἐξέρχεται τῆς θαλάσσης τὸ Ἰδαβάλ, γῆ μακαριωτέρα καὶ περικαλλεστέρα, ἔνθα ζῶσι πλέον ὁ Βάλδερ καὶ ὁ Χόδερ μετὰ τῶν κεκαθαρμένων θεῶν καὶ τῶν ἀγνοτέρων ἐκ τῶν ἀνθρώπων.»

Ἕπεται συνέχεια.

ΚΛΕΩΝ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

[Τὸ κατωτέρω ἄρθρον ἐλήφθη ἐκ τοῦ μετ' ὀλίγον δημοσιευθησομένου δευτέρου φυλλαδίου τοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Μπάρτ καὶ Χίρστ ἐκδιδομένου «Ἐγκυκλοπαιδικοῦ Λεξικοῦ.»]

ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ

Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρεται βιβλίον τι, συντεταγμένον ἀτέχνως κατὰ μίμησιν τῶν Προφητῶν τῆς Π. Δ. καὶ τῆς Ἀποκαλύψεως τοῦ Ἰωάννου καὶ προλέγον δῆθεν εἰς γλῶσσαν μιξοβάρβαρον τὰς τύχας τῶν δυτικῶν καὶ βορείων κρατῶν τῆς Εὐρώπης, ἐνιαχοῦ ἐν συναφείᾳ πρὸς τὰς τῆς Ἀνατολῆς. Ἐν τῷ προλόγῳ δηλοῦται ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο συνεγράφη τὸ πρῶτον ἑλληνιστὶ τῷ 1279 ἐν Μεσσήνῃ τῆς Ἰταλίας, ὑπὸ Ἱερωνύμου Ἀγαθαγγέλου «ἱερομονάχου τῆς τοῦ μεγάλου Βασιλείου τάξεως, γεγεννημένου ἐν Ῥόδῳ» καὶ ὅτι Ἰταλικὴ μετάφρασις αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Βενεδικτίνου ἱερομονάχου Ἰακώβου τοῦ Παλαιώτου ἐξεδόθη τῷ 1555 ἐν Μεδιολάνῳ, ἐκ ταύτης δὲ μετεγλωττίσθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν τῷ 1751 ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Θεοκλήτου Πολυειδοῦς. Προστίθεται δ' ἐν τῷ προλόγῳ ὅτι ὁ μεταφραστὴς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ἔκδοσιν τοῦ 1708, γενομένην ἐν Πρασουΐκ (;), Καὶ τόπον μὲν τῆς τελευταίας ἐκδόσεως πιθανῶς ἐννοεῖ ὁ γράφων τὸ Βρούνσβικ τῆς Γερμανίας, ἂν μὴ τὸ Πρασουὺς (Prasuysch) τῆς Πολωνίας. Ἀλλ' ὅσα λέγει περὶ συγγραφῆς καὶ ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου εἶνε πεπλασμένα. Πασαι αἱ ἔρευναι ἡμῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις πρὸς εὕρεσιν τῆς ἐν Μεδιολάνοις ἐκδόσεως ἀπέβησαν μάταιαι· αὐτὸ δὲ τὸ κείμενον τῆς Ὀπτασίας τοῦ Ἀγαθαγγέλου, ἀναφερόμενον εἰς ἱστορικὰ γεγονότα τῶν ἀρχῶν κυρίως τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος μέχρι τοῦ 1745, ἐλέγχει συγγραφέα αὐτὸν τὸν ὡς μεταφραστὴν παρουσιαζόμενον Πολυειδῆ, ὅστις ἦν ἀνὴρ πολυμαθὴς γράψας ἐκκλησιαστικά τινα συγγράμματα, ὧν ἓν εἰς λατινικὴν καὶ γερμανικὴν γλῶσσαν, καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον διατρίψας ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν ἄλλαις χώραις τῆς δυτικῆς καὶ τῆς βορείου Εὐρώπης. Ὁ Πολυειδὴς παρεσκεύασε μὲν πρὸς ἔκδοσιν, ἀλλὰ δὲν ἐδημοσίευσε τὴν ψευδεπίγραφον Ὀπτασίαν· μετὰ τὸν πρόλογον ἕπεται ἀφιέρωσις τοῦ βιβλίου εἰς ἄγνωστον, ἀφεθέντος κενοῦ χώρου ὅπως προστεθῇ τὸ ὄνομα κατὰ τὴν τύπωσιν. Ἡ παλαιοτέρα γνωστὴ ἡμῖν ἔκδοσις ἐγένετο ἐν Ἀθήναις τῷ 1837, τύποις Α. Κορομηλᾶ, ἥτις σημειοῦται ὡς δευτέρα· μετὰ ἓν ἔτος (1838) ἐξεδόθη ὁ Ἀγαθάγγελος ὑπὸ Π. Δ. Στεφανίτση ἐν «Συλλογῇ διαφόρων προρρήσεων.» Ἀλλὰ προτοῦ ἐκδοθῇ διὰ τοῦ τύπου ἡ Ὀπτασία τοῦ Ἀγαθαγγέλου ἦν γνωστοτάτη τοῖς Ἕλλησιν ἐν χειρογράφοις, τὰ δ' ἀντίγραφα αὐτῆς ἐπολλαπλασιάσθησαν μάλιστα κατὰ τὸ τέλος τῆς παρελθούσης καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος.

Ἡ οὐχὶ ἀναξία λόγου ῥοπὴ ἣν ἔσχεν ὁ Ἀγαθάγγελος πρὸς ἀναρρίπισιν τοῦ φρονήματος κατὰ τοὺς τελευταίους τῆς δουλείας χρόνους ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ μὴ καταφρονήσωμεν τὸ ἄτεχνον τοῦτο κατασκεύασμα τοῦ Πολυειδοῦς. Ὅτι ἐπέρρωσε τὰς ἐλπίδας τοῦ ἔθνους περὶ ἀπελευθερώσεως καὶ ἀνακτήσεως τῆς πατρίου χώρας εἶναι ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως, ὁμολογοῦσι δὲ τοῦτο οἱ πλεῖστοι τῶν ἱστορικῶν τῆς ἡμετέρας ἐθνεγερσίας· «Τὸ πλῆθος, λέγει ὁ Φιλήμων ἐν Δοκιμίῳ περὶ τῆς φιλικῆς ἑταιρίας (σ. 217), ἐχειραγωγεῖτο ὠφελίμως καὶ ἀπὸ τὰς ὀπτασίας τοῦ Ἀγαθαγγέλου, πιστεῦον δογματικῶς τὴν μέλλουσαν μεταβολὴν τῆς τύχης του.» Ἡ πίστις περὶ τοῦ ἀψευδοῦς τῶν χρησμῶν τοῦ Ἀγαθαγγέλου διετηρήθη ἀκράδαντος καὶ μετὰ τὴν σύστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, μόλις καὶ βραδέως ἀπαμβλυνθεῖσα μετὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον· ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας ἡμῶν οὐχὶ σπανίως ὁ λαὸς πρὸς κύρωσιν τῶν ἐθνικῶν ὀνείρων ἀναφέρει ὅτι «τὸ λένε τὰ χαρτιά μας κι' ὁ Ἀγαθάγγελος», ὑπάρχουσι δὲ καὶ τινες εὐάριθμοι ἀκόμη Ἀγαθαγγελισταί, καὶ ἐκδίδονται ἐνίοτε νέαι ἑρμηνεῖαι τῆς Ὀπτασίας τοῦ Ἀγαθαγγέλου.

Τίνα σκοπὸν εἶχεν ὁ Πολυειδὴς πλαστουργῶν τὸν Ἀγαθαγγελον δὲν δυνάμεθα νὰ διαγνώσωμεν ἀσφαλῶς. Ὅτι ἔγραφε κατ' εἰσήγησιν Ῥωσσικὴν

δὲν εἶνε πιθανόν. Εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἐπὶ Πέτρου τοῦ Μεγάλου, ἤρχισαν αἱ νοθεῖαι καὶ αἱ παρερμηνεῖαι τῶν ἀπὸ τοῦ δεκάτου αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς ποιηθέντων χρησμῶν, οὓς ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην καὶ ὡς θείαν παραμυθίαν ἐτήρει τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, καὶ ὅτι ἐπὶ τῆς αὐτοκρατείρας Ἐλισάβετ, ὅτε ἔγραφεν ὁ Πολυειδής, αἱ ἐνέργειαι πρὸς διάδοσιν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς ῥωσσικῆς ἐπιρροῆς παρὰ τοῖς Ἕλλησι, καίπερ χαλαρώτεραι, δὲν ἦσαν ὅμως σπάνιαι. Ἀλλ' αἱ τοιαῦται ἐνέργειαι βάσιν εἶχον τοὺς παλαιοὺς βυζαντιακοὺς χρησμοὺς κατὰ παράδοξον τρόπον ἑρμηνευομένους, διότι τὸ Ξανθὸν γένος, ἤτοι οἱ Νορμανδοί, οἵτινες ἐπιστεύετο παλαιότερον ὅτι ὡς ἐχθροὶ θὰ καταστρέψωσι τὸ Βυζαντιακὸν κράτος καὶ τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ, ὑπετίθεντο ἐν ταῖς παρερμηνείαις καὶ ταῖς ψευδεπιγράφοις προρρήσεσι τῶν φιλορρώσων ὡς λυτρωταὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καταστροφεῖς τῶν ἀπίστων καὶ τὸ σπουδαιότατον Ῥῶσσοι ἀντὶ Νορμανδῶν. Ὁ δὲ Πολυειδὴς παντελῶς ἀγνοῶν τοὺς παλαιοὺς χρησμούς, ἐν παρόδῳ ἐνιαχοῦ προλέγει μεταβολὴν τῆς τύχης τῆς Ἀνατολῆς κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα καὶ δὴ μετὰ συμπλήρωσιν τετρακοσίων ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως· οὐδαμοῦ ὅμως ποιεῖται μνείαν τῶν Ῥώσσων ὡς ἐλευθερωτῶν τῆς Ἀνατολῆς, διότι τὸ ἐν κεφ. Ε' χωρίον περὶ τούτου εἶναι προφανῶς παρεμβεβλημένον. Ὅθεν πιθανώτερον φαίνεται ἡμῖν ὅτι οὐχὶ φιλοπατρία ἢ φιλορρωσισμὸς παρώρμησαν τὸν Πολυειδῆ νὰ γράψῃ τὴν Ὀπτασίαν δι' ἧς ἀσυνειδήτως τηλικαύτης ὠφελείας ἐγένετο πρόξενος εἰς τὸ ἔθνος του, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ πρὸς τοὺς παπιστὰς μῖσος, ὅπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἔργοις του καταφαίνεται· διότι κατὰ τῆς Ῥώμης ἰδίᾳ ἐκτοξεύει πικρότατα βέλη, ἐπιχαίρων ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς αὐτῆς, καὶ ἐκ τῆς αἱρετικῆς Γερμανίας, ἧς ταχεῖαν ἐλπίζει τὴν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν ἐπάνοδον, ἀποδέχεται τὴν ταπείνωσιν τῆς λατινικῆς ἀλαζονείας καὶ ἐπάρσεως.

Ἡ Ὀπτασία τοῦ Ἀγαθαγγέλου διαιρεῖται εἰς κεφάλαια δέκα. Ἐν τῷ πρώτῳ προλέγεται ἡ κατάλυσις τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους· «Κωνσταντῖνος ἤρξατο καὶ Κωνσταντῖνος ἀπολέσει τῆς Ἀνατολῆς τὸ Βυζαντινὸν βασίλειον» μετὰ θαυμαστῆς δ' ἀφελείας ὁρίζεται καὶ τὸ ἔτος τῆς καταστροφῆς ἀκριβέστατα. Εἶτα αἱ προρρήσεις περιστρέφονται εἰς γεγονότα τοῦ ΙϛΙ' αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς· εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐν Κάδῳ (ἤτοι ἐν Γάνδῃ) γεννηθέντος υἱοῦ ἀνθρώπου ὡς αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας (ἤτοι Καρόλου τοῦ Ε') εἰς τὸν θρίαμβον τοῦ Λουθήρου, εἰς τὴν παραίτησιν Καρόλου τοῦ Ε', εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ υἱοῦ του Φιλίππου τοῦ Β' ὡς βασιλέως τῆς Ἱσπανίας καὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Φερδινάνδου ὡς Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας, εἰς τὴν ἀπόσβεσιν τοῦ Ἀψβουργικοῦ οἴκου διὰ τοῦ θανάτου τῶν δύο τελευταίων ἀρρένων ἀπογόνων αὐτοῦ, ἤτοι Καρόλου τοῦ Β' (1700) καὶ Καρόλου τοῦ ϛ' (1740) καὶ εἰς τὴν ἀνάρρησιν τῆς θυγατρὸς τοῦ τελευταίου τούτου Μαρίας Θηρεσίας εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον. Ἐν κεφ. Β' Γ' καὶ Δ' λόγος γίνεται περὶ τῆς Γερμανίας, πρὸς ἣν καίπερ αἱρετικὴν συμπαθεῖ ὁ γράψας, καὶ περὶ τῆς ἐχθίστης Ῥώμης. Ἐν τῷ Ε' κεφ. ἀναφέρονται τὰ κατὰ Πέτρον τὸν μέγαν, οἱ πόλεμοι αὐτοῦ πρὸς Κάρολον τὸν ΙΒ' καὶ τοὺς Τούρκους (1713), οἱ γάμοι του μετὰ τῆς Αἰκατερίνης τῆς Α' ἣν φαίνεται βδελυσσόμενος ὁ Ἀγαθάγγελος καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ (1725). Εἶτα δὲ ἡ ἐκλογὴ ὡς αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας τοῦ Βαυαροῦ Καρόλου τοῦ Ζ' (1742). Εἶναι δ' αὕτη ἡ περικοπὴ («κυρώσει Παβάρῳ τὸ ἰμπέριον» κλπ.) ἡ ἀσφαλὴς ὑπὸ τῶν Ἀγαθαγγελιστῶν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὄθωνος θεωρουμένη πρόρρησις τῆς μεταβάσεως αὐτοῦ ἢ τοὐλάχιστον τῆς δυναστείας του εἰς τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μεθ' ὃ μεταβαίνει εἰς τὴν ταπείνωσιν τῆς Γαλλίας διὰ τῆς ἐκλογῆς βασιλέως τῆς Πολωνίας Αὐγούστου τοῦ Γ' (1735) καὶ τῆς κυρώσεως ταύτης διὰ τῆς ἐν Βιέννῃ εἰρήνης, καὶ εἰς τὸν γάμον τῆς ἀδελφῆς Καρόλου τοῦ ΙΒ' Οὐλρίκης μετὰ τοῦ πρίγκηπος τοῦ Ἔσσεν Κάσσελ. Τὰ κεφ. ϛ' καὶ Ζ' ἀναφέρονται εἰς τὸν Αὐστριακὸν περὶ διαδοχῆς πόλεμον, παρεντιθεμένου καὶ ὑπαινιγμοῦ περὶ τῆς διαρκείας τῆς βασιλείας καὶ τοῦ θανάτου τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ Ζ', συμβάντος τῷ 1745. Τὸ Η' κεφ. πραγματεύεται περὶ τῶν ῥωσσικῶν πραγμάτων τὸ Θ' περὶ τῶν Πολωνικῶν τὸ τελευταῖον περὶ τῶν γερμανικῶν. Πάντα τὰ γεγονότα ταῦτα περικαλύπτονται δι' ἀλληγορικῆς γλώσσης καὶ προφητικοῦ μυστηρίου, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀτελῶς, ὥστε δὲν εἶνε δύσκολον νὰ διακριθῶσι τὰ ἀποκρυπτόμενα ὀνόματα ἢ πράγματα. Κατ' ἐξαίρεσιν τὸ παρεμβεβλημένον ὑπὸ φιλορρώσων ἐν τῷ Ε' κεφ. χωρίον ἀναφέρει σαφέστερον τὰ πράγματα. Τοῦτο ὅμως ἔν τισι μόνον χειρογράφοις, ἐν τοῖς λοιποῖς διατηρηθέντος τοῦ αὐτοῦ ἀποκαλυπτικοῦ ὕφους τῆς Ὀπτασίας. Ὡσεὶ ἐφοβεῖτο ὁ ψευδογράφος μὴ παρανοηθῇ ἡ προφητεία ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κειμένῳ ἀετοῦ (ἤτοι Πέτρου τοῦ μεγάλου) ἔθεσεν ἀπροκαλύπτως «ὁ τῶν Ῥώσσων μονάρχης» μεθ' ὃ ἀναφέρει τὴν σειρὰν τῶν βασιλειῶν ἐν Ῥωσσίᾳ, ὀνομαστὶ μνημονεύων τοῦ Πέτρου (τοῦ Β', 1727-1730) καὶ τοῦ ὑπὸ τῆς εὐτυχοῦς γυναικὸς Ἐλισάβετ) υἱοθετηθέντος Πέτρου (Θεοδώροβιτς 1745). Τοῦτο δ' εἶναι τὸ τελευταῖον ἱστορικὸν γεγονός, ἐλέγχον ὅτι ἡ παρεμβολὴ ἐγένετο πρὸ τοῦ θανάτου τῆς Ἐλισάβετ (1760), διότι τὰ μετὰ ταῦτα εἶναι

ὑπὲρ τὸ δέον προφητικὰ μνημονευομένων ἑτέρων δύο ἀνυπάρκτων Πέτρων, τοῦ Δ' καὶ Ε' ὡς μελλόντων νὰ ἀπλώσωσιν εἰς Βυζάντιον τὸν σταυρὸν καὶ νὰ ἀφανίσωσι τῶν Ἰσμαηλιτῶν τὴν δύναμιν.

Ν. Γ. Πολίτης.

ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΑΙΟΣ

ΔΡΑΜΑ

(Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς Β'. πράξεως.)

Η ΣΚΗΝΗ ΕΝ ΒΙΕΝΝΗ· ΕΝ ΤΩι ΟΙΚΩι ΤΟΥ ΡΗΓΑ.

Ῥήγας, Οἰκονόμου[1], Παπᾶ Κοσμᾶς, Καταρτζῆς, Ἀργέντης, Φώτιος, Καπετὰν Στάθης.

Εἰσέρχεται ὁ Σητσαῖος, σείων ἐπιστολὴν ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του.

Σητσαῖος *(πρὸς τὸν Ῥήγαν).*
Σοῦ φέρω εὐαγγέλια χαρᾶς! ὁ Βοναπάρτης
εἰς Βενετίαν σὲ καλεῖ νὰ συνεννοηθῆτε.

Ὅλοι *(ἐκτὸς τοῦ Οἰκονόμου).*
Ζήτω ὁ μέγας στρατηγός! ὁ Βοναπάρτης ζήτω!

Ῥήγας *(συγκεκινημένος).*
Ὤ! νὰ φιλήσω ἤθελα τὸ στόμα ποῦ προφέρει
αὐτὰ τὰ λόγια τὰ χρυσᾶ, τοῦ οὐρανοῦ τὰ λόγια.
(ἐναγκαλίζεται τὸν Σητσαῖον ἔνδακρυς).
Πατρίς, εὐφραίνου! διὰ σὲ τὰ δάκρυά μου τρέχουν.

Σηταῖος.
Ὦ Ῥήγα, εἶσαι εὐτυχὴς κ' εὐτυχεστέρ' ἀκόμα
εἶν' ἡ πατρίς, ποῦ τέκνον της καυχᾶται ὅτι σ'ἔχει.
Ἐμάγευσες, ἐκέρδισες μὲ τὸ ὑπόμνημά σου
τὸν ἄνθρωπον τὸν ἔκτακτον.- Πλὴν διάβασε τὸ γράμμα.

Ῥήγας. *(Ἀποσφραγίζων καὶ ἀναγινώσκων τὴν ἐπιστολὴν ἐν συγκινήσει).*
Τώρα τολμῶ ἐλεύθερον τὸ πέτασμα ν' ἀφήσω
τῶν τολμηρῶν ἐλπίδων μου! Τώρα τολμοῦν οἱ πόθοι
νὰ τρέξουν ἀχαλίνωτοι στὸ πύρινόν των ἅρμα
καὶ νὰ ἐγγίξουν τ' οὐρανοῦ τὴν ζαφειρένια στέγην!
(Παρατηρεῖ τὴν ἐπιστολὴν)

Σητσαῖος.
Τὴν ἔγραψεν ὁ ἴδιος.

Ῥήγας.
Ἀκούετε, ὦ φίλοι!
Ἐχάραξε τὰ γράμματα τὸ σιδερένιο χέρι,
Ποῦ τῆς δουλείας τὸν ἀγρὸν τὸν ἄκαρπον ὀργόνει.
(Ἡ ἐπιστολὴ γίνεται ἀνάρπαστος ἀπὸ τὰς χεῖράς του. Ἔξαλλος ἐνθουσιασμός)

Φώτιος *(ἀσπαζόμενος τὴν ἐπιστολήν).*
Ἄφησ' τὸ γράμμα ν' ἀσπασθῶ τοῦ νέου Ἀλεξάνδρου.

Καταρτζῆς
Τοῦ μέλλοντος συμμάχου μας.

Στάθης.
Τοῦ τρόμου τῶν τυράννων.

Κοσμᾶς *(ὑψῶν τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν).*
Νῦν ἀπολύεις, Δέσποτα!— Εὐτυχισμέν' ἡμέρα!
Εἴθε τὸ φῶς σου τὸ λαμπρὸν νὰ προμηνύῃ πλέον
ἐλευθερίας ἄνοιξιν εἰς χιλιάδες δούλους!
(Ὁ Οἰκονόμος ἵσταται ὠχρὸς καὶ τεταραγμένος).

1) Ὁ ἐν Τεργέστῃ κατηχούμενος τὸν Ῥήγαν εἰς τὴν Αὐστριακὴν ἀστυνομίαν.

Ῥήγας *(ὡσεὶ κατ' ἰδίαν).*
Καρδιά μου, μὴ ζαλίζεσαι ἀπ' τῆς χαρᾶς τὴν μέθην.
Ἐὰν ἡ ποθητὴ στερηὰ πλησίον μας προβάλλῃ,
πλὴν θάλασσα ἕως ἐκεῖ ἀπλόνεται ἀκόμα,
ποῦ ἔχει βάθη καὶ κρημνοὺς καὶ τρικυμίαις τρέφει.
(πρὸς τὸν Σητσαῖον).
Λοιπὸν τὸν εἶδες; ἤκουσες λοιπὸν τὴν λαλιάν του;

Σητσαῖος.
Τὸν εἶδα, μοῦ ἐλάλησε. Μοῦ εἶπε πῶς εἰξεύρει
καὶ ἐκτιμᾷ τοὺς εὐγενεῖς ἀγῶνας καὶ σκοπούς σου
καὶ ἔχει τὴν διάθεσιν νὰ τοὺς ὑποστηρίξῃ.
Πρὶν γράψῃς, ἤξευρε πολλὰ ἀπ' τοὺς Στεφανοπούλους,
ποῦ πέρυσι ταξίδευσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅλην
καὶ εἰς τὸν Ναπολέοντα ζωγράφισαν μὲ πόνον
τὰ πάθη τῆς πατρίδος μας, τοὺς πόθους, τοὺς παλ-
[μούς της.
Αὐτοὶ τὸν δρόμον ἄνοιξαν εἰς τὸ ὑπόμνημά σου.

Ῥήγας.
Γνήσια τέκνα τοῦ Μωρηᾶ!

Κοσμᾶς.
Εὐλογημένα νᾶσθε!

Σητσαῖος.
Μοῦ εἶπεν - ὤ, τὰ λόγια του τὰ στρογγυλὰ καὶ λίγα
ἦταν χρυσάφι καθαρὸν γιὰ τῆς ἐλπίδες δούλων.
Φίλοι, νὰ τὸν ἐβλέπετε ἐνῷ μοῦ ὡμιλοῦσε,
πῶς ἔλαμπε καὶ ἄστραπτε τὸ μάτι τὸ βαθύ του,
ὁποῦ θαρρεῖς ἐπλάσθηκε τὸ μέλλον νὰ διαβάζῃ
καὶ σὰν τὴν ἀστραπὴν γοργὸν τὴν σφαῖραν ν' ἀγκαλιάζῃ!
Ἐγὼ στεκόμουν ἄφωνος, ὡσὰν γοητευμένος,
κ' ἐστήλονα μὲ θαυμασμὸν τὸ μάτι μου ἐπάνω
εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐκείνου τοῦ μετώπου,
ποῦ ἦτον ἄξιον νὰ φορῇ τὸ στέμμα τῆς γῆς ὅλης,
τὰ στέμματ' ἂν δὲν ἤρχετο τῆς σφαίρας νὰ συντρίψῃ.
Καὶ ἔπειτα τὶ στρατηγοὶ κοντά του νικηφόροι
καὶ πρίγκιπες ἰταλικοὶ καὶ βασιλεῖς καὶ δοῦκες,
ποῦ εἴτε οἰκειοθελῶς, εἴτε ἀπὸ ἀνάγκην
τοὺς θρόνους των ἀρνήθηκαν γιὰ τὴν ἐλευθερίαν
κ' ἐστέκοντο τριγύρω του, ὡσὰν ἄπλοῖ πολῖται!
Ὤ, ποιὰ εἰκὼν τῆς θεϊκῆς, σεμνῆς ἐλευθερίας,
ποῦ ἔσυρε στὸ ἅρμα της δειλὴν, ταπεινωμένην
τὴν γραῖαν, τὴν ἁμαρτωλὴν, τὴν φαύλην δεσποτείαν!
Ἐνόμισα πῶς βρέθηκα εἰς πόλιν ἄλλης σφαίρας,
καὶ ὄχι στὴν δεσποτικὴν τῆς Βενετίας πόλιν.
Ὅλην τὴν κατεστόλιζεν ἡ τρίχρωμος σημαία:
τὰ πλοῖα, τὰ νησάκια της, τὰς στέγας τοὺς ἐξώστας.
Τὸν λέοντα τὸν χάλκινον μὲ τ' ἀνοικτόν του στόμα
τὸν ἀναποδογύρισε μ' ἀλαλαγμοὺς ὁ κόσμος,
κ' εἰς τὴν πλατεῖαν ἔστησε τοῦ Μάρκου τοῦ ἁγίου
τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας. Τὸ δουκικὸν παλάτι,
ἡ γέφυρα τῶν στεναγμῶν, ποῦ ἄπειροι ἀθῶοι
ἀπ' τὴν ζωὴν ἐπέρασαν εἰς τὰ βασανιστήρια,
ἡ φυλακαῖς ἡ σκοτειναῖς καὶ μολυβοστρωμέναις,
ὅλα τὰ καταχθόνια τῆς τυραννίας μέσα
ἀνοίχθηκαν! καὶ ἔθεσε τὸν δάκτυλον ὁ κόσμος
ἐπάνω εἰς τὴν ὄπουλην, ἀπόκρυφην πληγήν του,
ποῦ χρόνια ἐφαρμάκευε τὸ καθαρόν του αἷμα.
«Ζήτω οἱ Γάλλοι!» ἔκραζαν, «Ζήτω ὁ Βοναπάρτης!»
καὶ ὁ Μασσαλιωτικὸς ἀντιλαλοῦσεν ὕμνος
καὶ σπαρταροῦσεν ἡ καρδιὰ καὶ ἔβραζε τὸ αἷμα. —
Ὦ Ῥήγα, ὅσα μιὰ φορὰ στὸν ἐνθουσιασμόν μας
ὠνειρευόμεθα οἱ δυό, τὰ μάτια μου τὰ εἶδαν.
Μὰ ἔξαφνα ἐπόνεσα, τὰ δάκρυα μὲ πῆραν·
γιατὶ στὴν λάμψιν τῆς χαρᾶς ἐκείνης καὶ τῆς μέθης
τὸ φάντασμα ἐπέρασε τῆς δυστυχοῦς πατρίδος
συννεφιασμένον καὶ χλωμὸν καὶ ἁλυσοδεμένον.—
Εἶπα στὸν Ναπολέοντα τὸν πόνον μου, κ' ἐκεῖνος
ἐκάθισε καὶ ἔγραψε καὶ εἶπε: «Ἔχε θάρρος!

»Δόσε αὐτὸ τὸ γράμμα μου στὸν σύντροφόν σου Ῥήγαν.
»Εἰπέ του νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι ὀλίγον κῦμα
»χωρίζει τὴν πατρίδα σας ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν,
»καὶ πῶς τοῦ ἐλευθεροῦ τὸ κολοσσαῖον βῆμα
»οὐδὲ ὠκεανὸς μπορεῖ νὰ τὸ ἀναχαιτίσῃ.
»Τὸν περιμένω.» Ἄρπαξα τὸ γράμμα του καὶ ἦλθα.
Εἶχα στὰ πόδια μου πτερά, πτερὰ εἰς τὴν καρδιά μου.

Ῥήγας.
Ἡ λάμψις τῶν ἐλπίδων μας, τῆς διηγήσεώς σου
τὰ μαγευμένα χρώματα ἐθάμπωσαν τὸν νοῦν μου.
Ἀφήσετέ με εἰς τὸ φῶς αὐτὸ νὰ συνειθίσω.—
Στὸν Ναπολέοντα λοιπόν! κατόπιν—στὴν Ἑλλάδα.
Φίλοι, τί πόθος ἅγιος ἁρπάζει τὴν ψυχήν μου!
Νὰ ἀντικρύσω τὰ βουνά, τὸ κῦμα τῆς Ἑλλάδος,
τὸ τέλος τῶν ἀγώνων μας, τὸ τέλος τῶν σκοπῶν μας!
Τὰ ἁγιά της χώματα καὶ πάλιν νὰ πατήσω
σὰν ἄγγελος ἐκδικητής! Μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι,
στὸ στῆθος τοῦ τυράννου της τὸ πόδι στηριγμένον,
νὰ κράξω στὴν πατρίδα μου: «Καϋμένη μάνα, σήκω!
σήκω νὰ ἰδῇς τὴν λευθεριὰ ποῦ στὰ βουνὰ χαράζει!»

Κοσμᾶς.
Πόσοι καὶ πόσοι κάτω 'κεῖ προσμένουν μὲ λαχτάρα
ν' ἀκούσουνε τὸ σύνθημα! Τὸ μάτι των ἀστράπτει
καὶ ρίχνουνε εἰς τὸ σπαθὶ τυραννοφόνον χέρι.

Ῥήγας.
Τὰ λόγια τοῦ ἁρματωλοῦ στὰ χείλη σου ταιριάζουν.
Ἴσα μὲ τοὺς ἁρματωλοὺς ὁ ἅγιός μας κλῆρος
μοῦ πλημμυρεῖ τὸ στῆθός μου μὲ τρισαγίους πόθους.
Ὁ κλῆρος κ' οἱ ἁρματωλοί! τοῦ ἐθνισμοῦ οἱ στύλοι.
Ὁ κλῆρος—ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ ἐλπὶς κ' ἡ πίστις,
ὁ ὕμνος, ποῦ τοὺς θαυμαστοὺς τοῦ παρελθόντος ἤχους
σώζει κ' εἰς τὴν συνείδησιν ξυπνίζει τοῦ παρόντος·
ὁ γεωργὸς ποῦ ἔσπερνε μέσ στὸν βαρὺν χειμῶνα
τὸν σπόρον τῆς ἀνοίξεως μ' εὐλογημένον χέρι.
Ἐκεῖνοι—τὸ αἰώνιον κατὰ τυράννων μῖσος,
οἱ ἱερεῖς τῆς ἐλευθερίας, ποῦ στῶν βουνῶν τὰ ὕψη
δὲν ἄφησαν τὸν λύχνον της νὰ σβύσῃ στοὺς αἰῶνας·
οἱ φοβεροὶ ἐκδικηταὶ τῶν δούλων ἀδελφῶν των!
Αὐτοὶ στοῦ ἔθνους σήμερα θὰ δώσουν τὸν ἀγῶνα
τοὺς πρώτους στρατιώτας του, τοὺς πρώτους στρα-
[τηγούς του.

Κοσμᾶς.
Ὦ Ῥήγα μου, ἀντάξια τοῦ εὐγενοῦς μας Γένους,
ἀντάξια τῆς σκοτεινῆς μαρτυρικῆς του τύχης
ὑπάρχουν καὶ τὰ ἔργα σου καὶ τὰ χρυσᾶ σου λόγια.
Ναί, μὴ διστάζῃς, τέκνον μου, πῶς τοῦ παπᾶ τὸ χέρι
ὁποῦ ὑψόνει τὸν σταυρόν, καὶ σπάθην θὰ κρατήσῃ!
Τὸ χέρι, ποῦ σὰν ἔδινε μετάληψιν στοὺς δούλους
ἐστάλαζε μέσ' στῆς καρδιαῖς τὸ μῖσος τῶν τυράννων,
τὸ ἁγιόν μας λάβαρον αὐτὸ θενὰ ὑψώσῃ!

Καταρτζῆς.
Παιδί μου, — ναί, ὡσὰν παιδὶ σὲ ἔχω ἀγαπήσει,
ἀφ' ἧς στιγμῆς σ' ἐγνώρισα ὡραῖον παλληκάρι.
Ἦλθες στὰ ξενὰ μοναχὸς καὶ ἄγνωστος ἀκόμη,
ἀλλὰ μαζί σου ἔφερνες τὸν πλοῦτον τῆς καρδιᾶς σου,
ποῦ ὕστερα σ' ἐπροίκισε μὲ ἀμετρήτους φίλους.
Τὸ τολμηρὸν τραγοῦδί σου μοῦ φάνη πῶς ἀντήχει,
μέσ' στὴν τρομάρα τῆς σκλαβιᾶς, στὴν σιωπὴν τοῦ
[τάφου,
ὡσὰν τῆς Ἀναστάσεως ὁ ὕμνος ὁ οὐράνιος.
Ὁ νοῦς σου, ποῦ ἐφλόγιζεν ἀγάπη τῆς πατρίδος,
τὸν δρόμον ἐκαθάρισε τὸν καταδασωμένον,
ποῦ στὸν ναὸν τῆς λευθεριᾶς ἐμπόδιζε τὸ βῆμα·
τ' ὄνειρον ποῦ ἐνόμιζεν ἀδύνατον ὁ κόσμος,
ἐσὺ τὸ κάνεις δυνατὸν μὲ τὸν μεγάλον νοῦν σου.
Ἐμπρὸς στὴν θύραν στέκομεν τῆς σωτηρίας τώρα.
Σ' ἐσύντρεξα στὰ σχέδια, σ' ἀκολουθῶ στὴν πρᾶξιν.

Φώτιος.
Πιστὸς κ' ἐγὼ σ' ἀκολουθῶ στὴν ζάλην τῶν κινδύνων,
εἴτε προσμένει θάνατος, εἴτε προσμένει νίκη.

Ἀργέντης.
Δὲν ξεύρω λόγια εὔμορφα, πολεμιστὴς δὲν εἶμαι.
ἀλλ' ἔχω πατριωτισμὸν καὶ τὴν ζωήν μου ἔχω,
κ' εἶμ' εὐτυχής, στὸ ἔθνος μου ἐὰν τὰ θυσιάσω.
Τὰ πλούτη μου εἶνε πολλά· τὰ ἔχω συναθροίσει
μὲ κόπους, τιμιότητα καὶ μὲ οἰκονομίαν.
Ὁ πόλεμος γιὰ νὰ τραφῇ χρημάτων ἔχει χρείαν.
Τὰ πλούτη μου προσφέρονται στοῦ ἔθνους τὰς ἀνάγκας.

Οἰκονόμου.
Λυποῦμαι περισσότερον πῶς δὲν 'μπορῶ νὰ μείνω.
Μὲ κατατρώγει πυρετὸς — ν' ἀναπαυθῶ πηγαίνω,
καὶ αὔριον πολὺ πρωΐ ν' ἀναχωρήσω πρέπει.
Συγχώρησέ με, χρήσιμος θαρρῶ δὲν εἶμαι πλέον.
Ὅ, τι ἀπεφασίσετε, τυφλῶς ἐγὼ ἐγκρίνω.

Ῥήγας *(μετ' ἐνδιαφέροντος)*
Ἀλήθεια, φαίνεσαι πολὺ χλωμὸς κι' ἀφανισμένος.
Φρόντισε τὴν ὑγείαν σου, καλέ μου Οἰκονόμου.
Καιρὸς δὲν εἶνε ν' ἀμελῇ κανένας τὴν ζωήν του·
ἔχει ἀνάγκην ἡ πατρὶς ἀπ' τὰ παιδιά της ὅλα.
Πήγαινε καὶ ἡσύχασε· θὰ σὲ ἰδῶ ἀπόψε,
ἂν εὐκαιρήσω, εἰδεμὴ εἰς τὸ Τριέστι πλέον.
Θενὰ περάσω ἀπ' ἐκεῖ διὰ τὴν Βενετίαν.
(Ὁ Οἰκονόμον ἐξέρχεται, ἐνῷ ὁ Καταρτζῆς ψιθυρίζει εἰς τὸ οὖς τοῦ Φωτίου, ἀποβλέπων πρὸς τὸν ἀναχωροῦντα.)

Στάθης.
Ἀ, τέλος πάντων! ἡ χαρὰ μὲ πνίγει. Στὴν Ἑλλάδα!

Ῥήγας.
Ἐκεῖ γενναῖε, Στάθη μου! ἐκεῖ σὲ περιμένει
ἡ γαλανή μας θάλασσα, τὸ στάδιον τῆς δόξης.—
Ἀλλ' ἄκουσε. Προτήτερα ἀνάγκη νὰ ὑπάγῃς
εἰς τὴν Κριμαίαν νὰ ἰδῇς τὸν Λάμπρο τὸν Κατσόνη.
Θ' ἀναχωρήσῃς αὔριον, θενὰ σοῦ δώσω γράμμα.
Θὰ κατεβῆτε ἀπὸ 'κεῖ εἰς συναπάντησίν μας.

Στάθης.
Πηγαίνω κ' εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, ἐὰν μὲ στείλῃς.

Ῥήγας.
Εἰς δυὸ τρεῖς μέραις τὸ πολὺ ν' ἀναχωρήσω πρέπει.
Ποιοὶ θὰ μὲ συνοδεύσουνε καὶ ποιοὶ ἐδῶ θὰ μείνουν,
αὔριον θ' ἀποφασισθῇ. Ἐδὼ σᾶς περιμένω.

Ἀριστομένης Προβελέγιος

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Τὸ γῆρας γνωρίζει· ἡ νεότης μαντεύει.

*

Εἶνε ἀδιακρισία νὰ ζητῇ τις πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ τῷ ἀρνηθῶσιν.

*

Ἡ φιλαρέσκεια εἶνε ἔλλειψις ἀληθείας.

*

Ἐν τῷ ἔρωτι εἶνέ τις συγχρόνως δοῦλος καὶ κύριος.

*

Κυβερνᾷ τις ἀσφαλέστερον διὰ τῆς ἀγαθότητος ἢ διὰ τῆς ἰσχύος.

*

Ἡ εὐτυχία ἐπιζητεῖ τὸ φῶς· κρυπτομένη ἀσφυκτιᾷ.

Η ΦΛΟΓΕΡΑ ΤΟΥ

ΔΙΗΓΗΜΑ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἡ Σμάλτω ἔμενεν εἰς τὴν θέσιν της ἐκείνην, ἀνακεκλιμένη ἐπὶ τῶν ποδῶν καὶ ἀκίνητος, τὸ βλέμμα ἁπλανὲς κρατοῦσα ἐπὶ τοῦ στάχυος, τὰς χεῖρας χαλαρωμένας κάτω καὶ ἀκροωμένη. Μὲ τὸν πρῶτον ἦχον τῆς φλογέρας, ἡ ἐπιδερμίς της ἀνεσηκώθη καὶ αἱ ὀρρῦς της συνεσπάσθησαν βιαίως· μὲ τὸν δεύτερον ἠσθάνθη κᾶτι θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἐναλλάξ, ἀνακινούμενον εἰς τὴν βάχιν της· μὲ τὸν τρίτον ἐνόμισεν ὅτι ῥευστόν τι, ὀξέως θερμόν, διεκλαδίσθη καθ' ὅλα αὐτῆς τὰ μέλη καὶ ἔφθασε μέχρι τῶν ἄκρων, νύσσον πάντοτε, ὡσεὶ βιαζόμενον νὰ ἐκρεύσῃ ἐκεῖθεν. Τοὺς λοιποὺς ἦχους ἤκουε πλέον ἀσυνειδήτως καὶ ἔμενεν ἐκεῖ, ὡς νὰ ἐποτίσθη ναρκωτικόν. Καὶ ἦτο τῷ ὄντι διὰ τὴν φύσιν αὐτῆς, τὴν τόσον λεπτὴν καὶ εὐαίσθητον, ναρκωτικὸς ὁ ἀὴρ ἐκεῖνος, ἀντὶ μορίων χλωροφορμίου καὶ νικοτιανῆς ἐνέχων τοὺς περιπαθεῖς ἦχους τῆς φλογέρας, τοὺς ὁποίους αὕτη, ὡς ἀπορροφητικὴ συσκευή, ἐδέχετο δι' ὅλων τῶν πόρων, μέχρι τῆς ψυχῆς της.

— Μὰ δὲν παύει, Θεέ μου!... ἐψιθύρισεν αἴφνης, ὡσεὶ ἀπαυδήσασα.

Καὶ ἐπήδησεν ὀρθία, ἀνατινασομένη ὁρμητικῶς καθ' ὅλα αὐτῆς τὰ μέλη, θέλουσα ν' ἀπορρίψῃ τὴν νάρκην καὶ τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν τῇ ἐπέφερεν ὁ τόνος τῆς φλογέρας. Ἔλαβε δὲ τὸν κάλαμον καὶ τύπτουσα ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὴν γῆν ἵνα δῆθεν συμμαζεύσῃ τὰ γαλλιά, ἐτόνισεν ἰσχυρῶς τὴν πρόσκλησίν των, οὐδὲν ἄλλο σκοποῦσα, εἰμὴ νὰ καλύψῃ διὰ τῆς φωνῆς της τὸ αὔλημα, ἵνα μὴ τὸ ἀκούσῃ πλέον.

— Πίκιο, πίκιο· τὸ γαλλί, γαλλί, γαλλιό!..

Ἀλλὰ τὸ αὔλημα ἐξηκολούθει ἀντηχοῦν, ὑπέρτερον τῆς φωνῆς της καὶ τοῦ βαναύσου γλουγλουκισμοῦ τῶν γαλλίων, ἔχον βοηθὸν ἀκατάβλητον τὴν ψυχρὰν καὶ ξηρὰν πνοὴν τοῦ ἀνέμου. Ἡ Σμάλτω δὲν ἤξευρε πλέον καὶ αὐτὴ πῶς διέκειτο καὶ τί ἤθελεν. Ἡ καρδία της ἐβροντοκτύπα ἀδιακόπως, λέγουσα εἰς αὐτὴν νὰ ἦνε ἄγρυπνος, ἐνῷ ἡ ἐπιθυμία τὴν ὤθει ἐκεῖ, πρὸς τὸ αὔλημα, τὸ ὁποῖον ἠκούετο ἤδη εὐκρινῶς, ἐρχόμενον ἀπὸ τῆς ἀγροτικῆς σκιάδος. Ἡ λυγερὴ ἀδύνατος εἰς ἀντίστασιν καθ' ἑαυτῆς, ἐστράφη καὶ παρετήρησε πάλιν τὴν σκιάδα, ἵνα ἴδῃ τὸν αὐλητήν. Ἀλλὰ ἄνθρωπον πουθενὰ δὲν διέκρινε. Τὸ ὀλίγον ἄνωθεν τοῦ ἐδάφους, ἐπὶ τοῦ ἡμίσεος τῶν στύλων πάτωμα, ὅπου οἱ βοσκοὶ διαμένουν τὴν ἡμέραν, τὸ ἐπάνω κρατοῦντες διὰ τὰς νύκτας μόνον, ἦτο κενόν. Πέριξ ἡ ἔκτασις τοῦ ἀγροῦ ἡπλοῦτο ἔρημος καὶ γυμνὴ μὲ ἐκεῖνο τὸ χρυσίζον ὑπὸ τὸν ἥλιον χρῶμα τῆς καλαμιᾶς, ὡς εὐρυτάτη μεταξοϋφασμένη σινδόνη. Μόνον πλησίον ὑπὸ τὰς θαμνώδεις ἀφροξυλιὰς ἐξηκολούθουν ἀκουόμενοι ἀσθενῶς οἱ κωδωνισμοὶ τοῦ ποιμνίου...

— Μὰ ποῦ ἔνε; ἐψιθύρισε μετὰ πείσματος, ἡ λυγερή, ὡσεὶ κεντηθείσης τώρα αἴφνης τῆς περιεργείας της.

Καὶ ἀνέτεινε κλίνουσα ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὴν κεφαλήν, ὡς τὸ πουλάκι ἀπό τινος κλαδίου κατασκοπεῦον. Ὅμως ἐκεῖθεν ἤρχοντο οἱ ἦχοι τῆς φλογέρας, ὑπὸ τοὺς στύλους ἐκείνους, καὶ τόσον μαλακοὶ τώρα, ὥστε ἠδύνατο κανεὶς ν' ἀπατηθῇ, νομίζων ὅτι ἦτο φύσημα τοῦ ἀνέμου παίζον εἰς τὰ φύλλα τῆς βάπης. Καὶ ἐγεννήθη αἴφνης εἰς τὴν Σμάλτω ἡ ἀμφιβολία μήπως δὲν ἦτο ὁ Μῆτρος παρὰ ἄλλος τις βοσκός, πέραν, εἰς ἕτερον ἀγρόν. Πλὴν τὸ αὔλημα ἠκούετο ἐρχόμενον ἀπὸ τῆς ἀπέναντι σκιάδος καθαρὰ καθαρά, ὡσεὶ ἐπιμένον νὰ φανερώσῃ τὴν ἐκεῖ παρουσίαν του. Καὶ ἡ Σμάλτω ἐγνώριζε πολὺ καλὰ τὸ αὔλημα ἐκεῖνο· δὲν ἦτο δυνατὸν ἄλλος νὰ παίζῃ τοιαύτην φλογέραν· δὲν ἤξευρε κανεὶς ἄλλος νὰ ἐμφυσᾷ εἰς τοὺς ἤχους της τόσην ζωήν, τόσην δροσερότητα, ὥστε νὰ γεμίζῃ τὸν ἀέρα πέριξ ἀπὸ μυρία συναισθήματα, ἀπὸ τόσους καϋμοὺς τῆς γυναικείας καρδίας, ἀπὸ τόσας στροφὰς τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας... Αὐτὰ δὲν τὰ γνωρίζουν ὅλοι, ὅπως δὲν ψάλλουν καὶ ὅλα τὰ πουλάκια μὲ τὴν φωνὴν τῆς ἀηδόνος. Μόνον ὁ Μῆτρος ἔχει αὐτὴν τὴν χάριν.

— Αὐτὸς θὰ νᾷνε, ἐπανέλαβεν ἐπιμένουσα εἰς τὸν στοχασμόν της.

Καὶ ἡ λυγερὴ ἤθελε νὰ πορευθῇ πρὸς τὰ ἐκεῖ. Ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ ἴδῃ ἂν ἦτο τῷ ὄντι ὁ Μῆτρος ὁ αὐλῶν. Τοῦτο δὲ ὄχι διὰ τίποτε ἄλλο παρὰ διὰ νὰ βεβαιωθῇ καὶ μόνον. Καὶ ἐπανελάμβανε τὴν σκέψιν της αὐτήν, ὡσεὶ συναισθανομένη ἐνοχὴν καὶ θέλουσα νὰ δικαιολογηθῇ πρὸς τὸν ἑαυτόν της. Δύο φορὰς ἐκινήθησαν οἱ πόδες της πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ πάλιν ὅμως συνεκρατεῖτο, ἐπιστρέφουσα ἐπὶ τῶν βημάτων της, φοβισμένη καὶ ἀνήσυχος.

Ἀλλ' ἡ φλογέρα ἐξηκολούθει τὸν διάτορον αὐτῆς συριγμόν, ἐν τῇ ὑπερτάτῃ βαθμίδι τοῦ πάθους. Ἐν μέσῳ τῆς γαλήνης τῆς φύσεως διεχύνετο οὗτος, ἁπλοῦς ἤδη, ἄνευ περιστροφῶν, ἄνευ καμπῶν καὶ ἀναπάλσεων, ἀφελὴς ὡς προσευχή, ὡς ἐπίκλησις πρὸς κᾶτι ὂν ὑπέρτατον, κατέχον ὅλας τὰς σκέψεις καὶ ὅλην τὴν ζωὴν τοῦ αὐλητοῦ. Καὶ ἡ Σμάλτω, ἡ ὁποία ἐννόει καλλίτερον παντὸς ἄλλου τοὺς τόνους ἐκείνους καὶ τοὺς ἀντελαμβάνετο μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων ψιθυρισμῶν, ἐνόμιζεν ὅτι ὁ συριγμὸς τὴν προσεκάλει νὰ σπεύσῃ.

— Ἀϊ 'ς τὸν ἄνεμο! ἐψιθύρισεν αἴφνης ἀποφασιστικῶς.

Ἡ λυγερὴ δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατηθῇ περισσότερον. Ὀρθὸν κρατοῦσα ἀνὰ χεῖρας τὸν κάλαμον, τὴν ἀκοὴν τεταμένην εἰς ὕψιστον ἔχουσα, ἀργὰ πατοῦσα ἵνα μὴ προξενήσῃ κρότον καὶ χάσῃ διὰ μίαν στιγμὴν τὸν σκοπὸν τῆς φλογέρας, προυχώρησεν ἀσυνειδήτως πρὸς τὴν σκιάδα, ἑλκυομένη ὑπὸ τοῦ ἤχου.

— Πάλι τὴ φλογέρα; ἐφώναξε κατακόκκινη πρὸς τὸν Μῆτρον, τὸ ὁποῖον εὗρε συνεσπειρώμενον ὄπισθεν ἑνὸς στύλου τῆς σκιάδος.

Καὶ ἤθελε νὰ τὸν ἐπιπλήξῃ καὶ νὰ τὸν θωπεύσῃ συγχρόνως διὰ τῶν λόγων της τούτων· νὰ εἴπῃ ὅπως παύσῃ νὰ αὐλῇ καὶ συνάμα νὰ τὸν παρακαλέσῃ ὅπως ἐξακολουθήσῃ.

Ὁ βοσκὸς διέκοψε τὸ αὔλημά του, καὶ τὴν ἠτένισεν ἐπὶ μακρὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, τοὺς γλαυκοὺς ἐκείνους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐξήρχετο ἤδη κᾶτι ὡσεὶ χαμόγελο ἐν ταὐτῷ καὶ παράπονον.

— Ἄ! ἐψιθύρισεν ἐκπλαγείς, ἦρθες; κάτσε καὶ θ' ἀλλάξω τὸ σκοπό μου.

Χωρὶς δὲ νὰ εἴπῃ τι ἄλλο, ἔφερε πάλιν τὴν φλογέραν εἰς τὰ χείλη καὶ ἤρχισε νέον αὔλημα. Ἡ Σμάλτω, ὡς περίεργον παιδίον, λαβὸν παρὰ τῆς μάμμης του τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θ' ἀκούσῃ κἀνὲν νέον παραμύθι, ἐκάθησε προθύμως εἰς μίαν πέτραν, πλησίον τοῦ βοσκοῦ, στηρίζουσα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι στύλου τῆς σκιάδος.

Καὶ τῷ ὄντι τώρα τὸ αὔλημα ἤλλαξε τόνον. Δὲν εἶχε πλέον ἐκείνην τὴν θανατώδη φαγούραν τῆς ψυχῆς· ἦτο θωπεία παυσίπονος, ὡς μαϊστράλι καλοκαιρινόν, τῆς καρδίας μαλακὴ μαλακὴ φλόξ, μὴ ἀπειλοῦσα καταστροφὴν ἀλλὰ μόνον ὀργασμόν, εἰς ὑψηλὰ ἀφωσιώσεως στρώματα, εἰς πίστιν καὶ αὐτοθυσίαν ὠθοῦσα. Ἡ λυγερὴ ἠκροάζετο ἄφωνος καὶ ἐκστατική· ἐνόμιζε τώρα ὅτι ἀντελαμβάνετο ὄχι μόνον τοὺς τόνους τοῦ αὐλήματος ἀλλὰ αὐτὸ τοῦτο τὸ τραγοῦδι, τὰς ἰδίας λέξεις του· διέκρινε μάλιστα καθαρά: Δὲν 'μπορῶ, Χάϊδω μ', δὲν 'μπορῶ καὶ σὺ θέλεις παιγνίδια.

Καὶ παρασυρομένη, ἐνθουσιῶσα, ἤρχισε νὰ τραγουδῇ σιγὰ σιγὰ καὶ αὐτή, μιμουμένη διὰ τῆς φωνῆς τοὺς τρεμουλιαστοὺς τόνους τοῦ αὐλήματος.

— Γιὰ μὲ τὸ λές; ἠρώτησεν αἴφνης, στραφεῖσα πρὸς τὸν Μῆτρον ἐν ὅλῃ τῇ αἴγλῃ τῆς μελαχρινῆς καλλονῆς της.

—Ναί· κατένευσεν ὁ βοσκὸς χωρὶς νὰ διακόψῃ τὸ αὔλημα.

— Κακὰ κάνεις.

Ὤ! βεβαίως, πολὺ κακὰ ἔκαμνεν ὁ βοσκὸς νὰ παίζῃ μὲ τόσην τέχνην. Ἀλλὰ ἔκαμνε χειρότερα ἡ Σμάλτω, ἥτις ἠκροᾶτο ἀκόμη τοῦ αὐλήματος, τὸ ὁποῖον βαθμηδὸν βαθμηδὸν ἀνυψοῦτο εἰς τόνον περιπαθείας ὑπερνέφελον. Ὅπως ὁ καπνὸς ξηρῶν ξύλων ὁ ὁποῖος ἀνέρχεται εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν, τοσοῦτον κυανοῦται καὶ λαμπρύνεται εἰς μαρμαραυγὴν ὑπὸ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας, οὕτω καὶ τὸ αὔλημα καθ' ὅσον ἐνετείνετο ἀπεκάλυπτε μίαν πρὸς μίαν, τὰς ἑλκυστικὰς καὶ τρυφερὰς στροφὰς τοῦ τραγουδιοῦ. Μετὰ τὴν βαρύθυμον αὐτὴν καὶ πλήρη ὑπερβολικῆς ἀνίας διαμαρτύρησιν τοῦ ποιητοῦ, τὴν οἱονεὶ εἰκόνα τῆς νωθρᾶς ζωῆς τῶν ἀγραυλούντων, ἡ ὁποία συναντᾶται εἰς τὸν πρῶτον στίχον, ἤρχοντο εὐθὺς ἄλλαι ἐξομολογήσεις, μεσταὶ προθύμου μερίμνης ὡς νὰ μετανόει οὗτος καὶ ἐζήτει νὰ καλύψῃ τὸ σφάλμα του. Τώρα ἐκάλει τὴν Χάϊδω νὰ παίξωσιν εἰς τὰ λειβάδια, ὅπου τὰ νεράκια τρέχουν διαυγῆ, ὡς τὸ δάκρυ καὶ τὸ γλυκοχάραγμα ἔρχεται μὲ τόσα μαγικὰ χρώματα καὶ ὁ ἥλιος λάμπει χρυσότευκτος καὶ ὁ ἀὴρ διαπνέεται ὑπὸ εὐωδιῶν καὶ μύρων· τῇ ὡμίλει διὰ τὸ ταρναριστὸν βάδισμα τῆς πέρδικος, διὰ τὴν παραδειγματικὴν ἀφοσίωσιν τῆς τρυγόνος, διὰ τὸ εὔχαρι λάλημα τοῦ κρασοπούλου· τῇ προσέφερε τὴν Σκούκια, προβατίναν ἔχουσαν ὡραῖον καστανόλευκον τρίχωμα καὶ ἀργυροῦν περὶ τὸν λαιμὸν τσοκάνι καὶ τὸν Ζάπο, τὸν ἐμπιστευμένον του σκύλον· καὶ γκιορντάνι ἀπὸ χάνδρας, κοκκινωτέρας τῶν κομάρων καὶ ζώνην μὲ δύο παφτάδες, λαμπροτέρους τοῦ αὐγερινοῦ καὶ τοῦ ἀποσπερίτη. Καὶ ἡ λυγερὴ ἤσθαινεν ἐκ συγκινήσεως ἀκροωμένη ταῦτα. Ἐνόμιζεν ὅτι οὐχὶ πρὸς πλαστήν τινα Χάϊδω, τὴν ἰδανικὴν ἀγάπην ἑνὸς βοσκοῦ, ἀλλὰ πρὸς αὐτὴν τὴν ἰδίαν, τὴν Σμάλτω, ἐλέγοντο ταῦτα. Καὶ δὲν ἦτο ἄγνωστος ὁ βοσκός, ὁ ὁποῖος τόσα ὑπέσχετο, ἀλλ' ἦτο αὐτὸς ὁ Μῆτρος, ὅστις ἠθέλει ἐμπρός της. Ἤρχετο ἀπεσταλμένος τῶν γονέων της, τῶν παιδικῶν της συντρόφων, τῆς φύσεως αὐτῆς ἡ ὁποία ἤνθει πέριξ τῶν γρεκίων της, ἵνα ἀποσπάσῃ αὐτὴν τῆς ἀσφυκτικῆς ζωῆς τοῦ χωρίου, τῆς κενῆς ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων ἀναστροφῆς τῶν χωρικῶν, τῆς πενιχρᾶς τύρβης του καὶ τὴν μεταφέρῃ εἰς τὴν προτέραν· ἤρχετο νὰ τὴν ἀνακαλέσῃ εἰς ἑαυτήν, νὰ τῇ δώσῃ πάλιν τὴν προτέραν ἐνδυναμίαν της, ἐκείνην ἡ ὁποία τόσον τῇ ἤρμοζε, νὰ τῇ ἐπαναδώσῃ τὰ παιδικά της αἰσθήματα— διότι καθ' ὅλην των τὴν ζωήν, τί ἄλλο εἶνε οἱ βλάχοι παρὰ παιδία;

Ἡ λυγερὴ ἦτο ἄλλη ἤδη· συνεκινεῖτο εἰς τὴν ἰδέαν αὐτὴν καὶ μόνην, εἰς τὴν εἰκόνα αὐτὴν τοῦ βίου, τὴν ὁποίαν τῇ παρουσίαζε ζωηρὰν πρὸ τῶν ὀμμάτων της ὁ αὐλητής. Ὅλαι αἱ κοιμηθεῖσαι ἀναμνήσεις της ἐξηγείροντο μὲ νέαν μαγικὴν περιβολὴν καὶ τὴν συνήρπαζον. Τοιαύτην ἔμαθε τὴν ζωήν, τοιαύτην τὴν ἐπόθει πάντοτε, μέχρι τέλους τῆς ζωῆς της ἡ Σμάλτω: νὰ τρέχῃ εἰς τὰ λειβάδια τ' ἀνθοσπαρμένα, ἐλευθέρα ὡς πεταλοῦδα, καὶ νὰ ἔχῃ πρὸ αὐτῆς ἕνα ἄνδρα

ἀγαπημένον. Καὶ ἐν τῇ ἐξάψει της ἤδη ἔπλαττε τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον καὶ δὲν παρεξενεύετο καθόλου διότι οὗτος δὲν ὡμοίαζε μὲ τὸν Στάθην, τὸν ἀκάματον ἐν τῇ ἐργασίᾳ καὶ νωθρὸν ἐν τῷ οἴκῳ, ἀλλὰ μὲ ἄλλον τινὰ τοῦ ὁποίου τὰ χαρακτηριστικὰ δὲν διέκρινε καλῶς, ὑπέθετεν ὅμως ὅτι ἦσαν τοῦ Μήτρου.

Ἡ Σμάλτω ἐνῷ παρεσύρετο οὕτω εἰς τοὺς γοητευτικοὺς κόσμους τῆς ἰδίας φαντασίας, ἠτένιζε συγχρόνως καὶ τὸν αὐλητήν. Καὶ εὗρισκεν αὐτὸν ἤδη καθ' ὅλα ἠλλοιωμένον. Δὲν ἔβλεπε πλέον ἐπ' αὐτοῦ τὴν φοβερὰν ἐκείνην δυσμορφίαν. Ἐφ' ὅσον τὸν παρετήρει καλλίτερον κατέπιπτον μία πρὸς μίαν αἱ ἀσχημίαι του ὅλαι, ὡς πρόσθετοι καὶ ἀνεφαίνετο ὑπερβολικῶς ὡραῖος, ἀποστίλβων ὅλος, ὡς τὸ βασιλόπουλο τοῦ μύθου, ἐξερχόμενον τοῦ κλιβάνου ὅπου ἀπέθηκε τὰ ὄστρακά του. Ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του τοὺς μικροὺς καὶ ψυχροὺς ἀνεπήδα ἤδη ὑγρότης καὶ ζωὴ σπανία καθυποτάσσουσα· αἱ ἐξωγκωμέναι ἐκ τοῦ φυσήματος καὶ κόκκιναι γνάθοι του μὲ τὸ μόλις ἀνακύπτον τρίχωμα τοῦ γενείου προεκάλουν φιλήματα· τὴν μακρὰν καὶ ἄτακτον κόμην του κατηύγαζε χρυσοῦς ἀερώδης στέφανος. ὡς οἱ εἰκονογράφοι τὰς κεφαλὰς τῶν ἁγίων των· ἡ στάσις του, ὅπως ἐκάθητο βαρὺς καὶ ἐστρεβλωμένος, ὡς σάκκος πλήρης ἀχύρου, ἐφαίνετο στάσις ἁρμόζουσα εἰς κανένα πλούσιον καὶ ὑπερήφανον υἱὸν ἀρχιποιμένος καὶ ἐν γένει ὁλόκληρον τὸν βοσκὸν περιέλουεν ἡ αὔλησις καὶ τὸν παρουσίαζεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Σμάλτως ἐναρμόνιον, ὅπως ἦτο καὶ αὐτή. Ἡ λυγερὴ τὸν ἀγκῶνα στηρίζουσα ἐπὶ τοῦ γόνατος, τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς χειρός, προσεστραμμένη ὀλίγον, τὸν ἔβλεπε καὶ τὸν ἐπανέβλεπεν, ἔκθαμβος διὰ τὴν μεταβολὴν ἐκείνην, ἐνῷ συγχρόνως παρεδίδετο ὁλόκληρος εἰς τοὺς συλλογισμούς της καὶ κατεκυριεύετο ὑπὸ τῆς μελῳδίας τοῦ αὐλήματος. Διότι τοῦτο, ἂν πρὶν τὴν κατεφλόγιζεν, ἤδη τὴν παρέλυεν ἐντελῶς. Τῇ ἤρχετο νὰ κλαύσῃ, τῇ ἤρχετο νὰ γελάσῃ· οὔτε νὰ πράξῃ τι οὔτε νὰ συλλογισθῇ ἦτο εἰς θέσιν πλέον. Ἠσθάνετο κλονισμὸν καθ' ὅλα αὐτῆς τὰ μέλη, ἐντελῶς ἄτονος, ἐντελῶς ἀνήκουσα εἰς τοῦ αὐλητοῦ μᾶλλον τὰς ὀρέξεις ἢ εἰς τὰς ἰδίας της δυνάμεις.

— Πάψε πιά! ἤρθρωσε τέλος βαρύθυμος.

Καὶ ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς τὸ στόμα τοῦ βοσκοῦ, διὰ νὰ τῷ ἀποσπάσῃ τὴν φλογέραν. Ἀλλ' ἐκλελυμένη, ὅπως ἦτο, ἐν τῇ βιαίᾳ τῆς χειρὸς κινήσει, κατέπεσεν εἰς σωρὸν ἐν τῇ ἀγκάλῃ τοῦ Μήτρου.

Β'.

Δύο καὶ τρεῖς ἡμέραι παρῆλθον ἤδη ἀφ' ἧς ἡ Σμάλτω ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ βοσκοῦ. Πόσον δ' ὑπέφερε κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο μόνον αὐτὴ ἐγνώριζε καὶ αἱ ἄγιαι εἰκόνες, πρὸς τὰς ὁποίας ἐσύρετο γονυκλινὴς ὅλας τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, ζητοῦσα συγχώρησιν καὶ τὰ συζυγικὰ στέφανα, τὰ ὁποῖα ἔθρεχε διὰ τῶν δακρύων της, ἐπικαλουμένη τὸ ἔλεός των.

Ἡ λυγερὴ ἔκρυπτεν ἤδη ἐντὸς αὐτῆς κάμινον ὁλόκληρον παθῶν, ἡ ὁποία τὴν ἐβασάνιζε καὶ τὴν κατέφθειρεν ἀδιακόπως, μετὰ φρικώδους καὶ πονηρᾶς ἐπιμονῆς. Πρὸ πάντων δ' ἔπασχεν ἡ κεφαλή της, ἡ χαριτωμένη ἐκείνη κεφαλή, ὡσεὶ τιμωρουμένη διὰ τὴν ἀφροσύνην της. Ἰδέα γιγαντιαία, ἡ ἰδέα τοῦ σφάλματός της, ἐβάρυνεν ὡς μόλυβδος ἐντὸς καὶ τὴν ἔκαμνε νὰ κύπτῃ, καθυποτάσσουσα αὐτὴν εἰς μετάνοιαν. Καὶ ἡ Σμάλτω ἐν τῇ παραζάλῃ της, μὴ ἔχουσα ἀλλοῦ νὰ ἐκσπάσῃ τὴν ὀργήν της ἢ ἐν τῷ πόθῳ της πρὸς εὐρυτέραν τροπὴν τῶν σκέψεών της, ἐπετίθετο κατ' αὐτῆς καὶ τὴν ἔτυπτε διὰ τῶν χειρῶν, ἐπὶ τοῦ τοίχου πολλάκις, μετὰ σκληρότητος:

— Κακοκέφαλο.... ἐσύ τὰ φταῖς!..

Εἶλκε δὲ τὴν κόμην μετὰ πάθους καὶ ἤνοιγεν αἱματώδεις τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀνετριχία ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, ἀναπαριστῶσα ὁλοζώντανον πρὸ αὐτῆς τὴν ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκτὸς ἑαυτῆς ἔπιπτεν εἰς σωρὸν ἐν τῇ ἀγκάλῃ τοῦ Μήτρου.

Ἀληθῶς δὲν διήρκεσε καὶ πολὺ ἡ ἔκλυσίς της ἐκείνη· εὗρεν ὅμως καιρὸν ὁ βοσκὸς νὰ θλίψῃ τὸ σῶμά της ἐν τῷ κόλπῳ του καὶ νὰ κολλήσῃ τὰ χείλη του εἰς τὸ στόμα καὶ τὸν τραχηλόν της, τὸν χνοώδη καὶ καμαρωτὸν ὡς χηνός. Ἡ Σμάλτω, εἰς τὴν ἐπαφὴν ἐκείνην τῶν χειλέων του τὴν φλέγουσαν, ἀνετινάχθη ὡσεὶ ἀῖφνης ἐνεφυσήθη νέα ζωὴ ἐντὸς αὐτῆς, κατακόκκινη ἐξ ἐντροπῆς, τεταραγμένη διότι ἐπροδόθη ἡ ἀδυναμία της.

— Μὴ... ἄφσέ με!.. ἐψιθύρισε πρὸς τὸν Μῆτρον, ὅστις προσεπάθει νὰ τὴν κρατήσῃ.

Καὶ ἔφυγε, σπεύδουσα πρὸς τὸ χωρίον, βλέπουσα ὅλα πέριξ συγκεχυμένα ἐκ τῆς καταστάσεώς της αὐτῆς.

Ὅτε τὸ βλέμμα τῆς λυγερῆς συνήντησεν ἐμπρὸς τὸν οἰκίσκον της, ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἀναποφάσιστος, ἂν ἔπρεπε νὰ εἰσέλθῃ ἢ ὄχι· τὰ ἡμίκλειστα παράθυρά του ἐνόμιζεν ὅτι τὴν ἐσάρκαζον· ἡ ὄψις του ὅλη, μ' ἐκεῖνο τὸ σοβαρὸν καὶ οἱονεὶ εὔηθες, τὸ ὁποῖον ἐκφράζουν οἱ πενιχροὶ οἰκίσκοι τῶν χωρικῶν, τὴν ἔκαμνε νὰ πιστεύῃ ὅτι ἐγνώριζεν ὅλα τὰ συμβάντα εἰς αὐτὴν σήμερον καὶ ἦτο ἕτοιμος, μόλις ἀνοιγείσης τῆς θύρας του, νὰ τὰ διαλαλήσῃ εἰς τὰ τετραπέρατα. Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν ἐντός, ἀνεύρισκεν εἰς τὰς γωνίας ὅλας, ὑπὸ τὸ εἰκονοστάσιον, παρὰ τὴν ἑστίαν, εἰς τὰ μικρὰ χρωματιστὰ κιβώτια, εἰς τὴν ξυλίνην τράπεζαν, παντοῦ πέριξ, τόσας ἀναμνήσεις εὐχαρίστους, χρυσᾶς ἀναμνήσεις, τὰς ὁποίας κατέσπειρεν ἀπὸ τριῶν ἤδη μηνῶν καθ' ἡμέραν μετὰ τοῦ ἀνδρός της. Τοῦ ἀνδρός της, ὁ ὁποῖος ἀκόμη δὲν εἶχεν ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τὸν μύλον! Καὶ αἴφνης ἀνησυχία κατέλαβε τὴν Σμάλτω εἰς τὴν ἀνάμνησιν αὐτήν, φόβος τὴν κατεκυρίευσε περὶ τοῦ Στάθη, περὶ τῆς ζωῆς του, τὴν ὁποίαν ἐφαντάζετο κινδυνεύουσαν καὶ οἰκτος ἄμετρος διὰ τὸν ἀδικημένον.... Ἐνῷ οὗτος ἔτρεχε κοπιάζων εἰς τὸν μύλον ἵνα τῆς φέρῃ ἄρτον, νὰ τρώγῃ ἀνέτως, αὐτὴ κατεπρόδιδε τὴν συζυγικὴν τιμήν του, ὑπὸ ἄλλου ἐναγκαλιζομένη. Καὶ πόθος ἄμετρος, ἀγάπη μεγάλη, κατεπλημμύρει ἤδη τὴν καρδίαν της διὰ τὸν Στάθην. Ἐνόμιζε τώρα ὅτι ἐκεῖ ὅπου ἤγγισαν τὰ χείλη τοῦ Μήτρου, τὰ λιπαρὰ καὶ γλοιώδη ὡς σάπων, ὑπῆρχεν ἄνθραξ ἀνημμένος, ὁ ὁποῖος τὴν κατέκαιεν· ἠσθάνετο ἐπὶ τοῦ σώματός της τὴν παράφορον πίεσίν του καὶ ἀνεκίνει τοὺς ὤμους καὶ ἐθρύπτετο ἐντὸς τῶν ἐνδυμάτων, θέλουσα εἰ δυνατὸν ν' ἀποτινάξῃ τὸν ἐναγκαλισμὸν ἡ ἐκεῖνον, τὸν ἄνομον. Τὸ ἐγνώριζε πολὺ καλὰ ἡ Σμάλτω. Ἀφ' ἧς ὥρας ὁ ἱερεὺς πρὸ τοῦ βωμοῦ ἥνωσε τὰς χεῖράς των, ψάλλων τὸ *Ἠσαΐα χόρευε*, ἂν καὶ δὲν ἐννόει τὰς λέξεις, ἤξευρεν ὅμως ὅτι αὐτὴ ἦτο τοῦ Στάθη, εἰς αὐτὸν ἀνῆκεν ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμά της, πᾶσα σκέψις της καὶ πᾶσα ὑποταγή.

— Ὅλα! ἐψιθύριζεν ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν.

Ἡ λυγερὴ ἔνεκεν τῆς ἐσωτερικῆς της πάλης δὲν ἠσθάνετο καθόλου ὄρεξιν νὰ φάγῃ. Ἔρριψε λοιπὸν τὰς στρωμνὰς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἠπλώθη ὅπως κοιμηθῇ. Ἀφῆκεν ὅμως ἐπὶ τῆς στρωμνῆς ἀρκετὸν διὰ τὸν Στάθην χῶρον καὶ τὸ προσκέφαλόν του, μὲ τὴν μεταξωτὴν προσκεφαλάδαν, τὸ ἀνακαλοῦν τόσας ἀναμνήσεις τῆς πρώτης ἑβδομάδος τοῦ γάμου της. Μέταξαν ἡ Σμάλτω δὲν εἶχεν ἐν τῇ καλύβῃ της, διότι οὔτε χῶρον οὔτε καιρὸν ἔχουν νὰ καλλιεργήσουν αὐτὴν αἱ βλαχοποῦλαι εἰς τὰ γρέκια των. Ἀλλὰ τὰς παραμονὰς τοῦ γάμου ἵνα τὴν περιποιηθῇ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Στάθη ἔστειλεν εἰς αὐτὴν δύο μεταξωτὰς προσκεφαλάδας καὶ μὲ αὐτὰς ἐστόλισε τὴν πτωχὴν προῖκα της, αὐτὰς ἐκράτει ἐπὶ τοῦ κανίστρου ὑψηλὰ ἐπιδεικτικῶς νέος τις ἐκ τῶν συμπεθέρων, εἰς αὐτὸ ἐπάνω τὸ προσκέφαλον ἐκάθησεν ἐντὸς οἰκίσκου, ὅτε τὴν ἔφερον νύμφην καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἔκλινε τὴν κεφαλὴν δειλὴ τὴν πρώτην νύκτα καθ' ἣν ἐκοιμᾶτο μετ' ἀνδρός. Ἤδη εἰς τὴν θέαν αὐτοῦ ἀναμνήσεις καὶ πόθοι ἐγεννήθησαν ἐν ἑαυτῇ καὶ τὴν κατεκυρίευσαν. Ναί, τὸν ἠγάπα τὸν Στάθην· ὡρέγετο ἀκράτητος τὴν βάναυσον ζωήν του, τὸ ἄτομόν του, τὸ ἐργατικόν, ἀνεγνώριζεν ὅτι δι' αὐτὸν καὶ μόνον ἐγεννήθη, εἰς αὐτὸν ἔπρεπε... ἔπειτα αὐτὸς ἦτο καὶ τῆς τύχης της! Καὶ ὑπέσχετο ἡ λυγερὴ πάντοτε εἰς τὸ μέλλον νὰ τῷ ἦναι ἀφωσιωμένη καὶ καθόλου δούλη του, νὰ μὴ θέλῃ τίποτε χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ αὐτός. Προσετρίβετο δ' ἐπὶ τοῦ προσκεφάλου του, τείνουσα εἰς ἐναγκαλισμόν, ἀναζητοῦσα αὐτὸν καὶ ποθοῦσα, ἀναπηδῶσα εἰς τὸν ἐλάχιστον κρότον τὸν ὁποῖον ἤκουε τυχὸν εἰς τὴν αὐλήν, ἑτοίμη ν' ἀνοίξῃ τὴν θύραν, ἵνα τὸν δεχθῇ...

(Ἕπεται τὸ τέλος). ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ.

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

ΑΡΡΑΒΩΝ ΚΑΙ ΓΑΜΟΣ ΕΝ ΙΚΟΝΙΩ

Ἐν τῷ Ἰκονίῳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας (τανῦν τουρκιστὶ *Κόνια*) κατῴκουν ἔκπαλαι καὶ Ἕλληνες. Βραδύτερον δὲ ἡ πόλις αὕτη ἐγένετο καὶ πρωτεύουσα τῶν Σελδζουκιδῶν καὶ τῶν Τούρκων, διατηρεῖ ὅμως καὶ μέχρι τοῦ νῦν οὐκ ὀλίγα προνόμια, ἐν οἷς καὶ τὸ ἐξαιρετικὸν δικαίωμα τῆς περιζώσεως τοῦ ξίφους τῷ Σουλτάνῳ ὑπὸ τῆς αὐτόθι μέγα ἰσχυούσης οἰκογενείας τῶν *Μουλλᾶ - Χουγκιάρογλου* (1). Ἐπὶ τῆς Τουρκοκρατίας καὶ οἱ ἐν Ἰκονίῳ Ἕλληνες ὑπέστησαν τὴν τύχην τῶν λοιπῶν ὁμοεθνῶν αὐτῶν, ἤτοι, σὺν ἄλλοις οὐκ ὀλίγοις δεινοῖς, καὶ τὴν μητρικὴν αὐτῶν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀπέβαλον, ἀναγκασθέντες νὰ ἀποδεχθῶσι τὴν τῶν κρατούντων, ταύτην δὲ καὶ μέχρι τῆς σήμερον νὰ διατηρῶσι, διότι τὸ ἐν Ἰκονίῳ κατὰ τὸ 1871—1872 συσταθὲν ἑλληνικὸν σχολεῖον ὀλίγον μόνον ἠδυνήθη νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν παλινέστησιν τῆς πατρίου γλώσσης.

Ἐν τούτοις ἤθη καὶ ἔθιμα οὐχὶ ἀνάξια λόγου διεσώθησαν ἀπὸ τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου κλύδωνος· θέλοντες δὲ νὰ περισώσωμέν τινα τῶν ναυαγίων τούτων, ἀναγράφομεν συντόμως ἐνταῦθα τὰ κατὰ τὸν *ἀρραβῶνα καὶ τὸν γάμον παρὰ τῇ ἑλληνικῇ* ἐκείνῃ *κοινότητι*.

***

Ὅταν ὁ νέος φθάσῃ *εἰς ἡλικίαν*, ἤτοι ὅταν παρακάμψῃ τὸ εὐελπι ἀκρωτήριον τῶν 17 ἐτῶν, θεωρεῖται πλέον ὥριμος γάμου, ἄρχονται δὲ οἱ γονεῖς ἢ οἱ στενώτεροι συγγενεῖς μεριμνῶντες περὶ ἐγκαίρου ἀποκαταστάσεως. Ἀποστέλλεται εἰς τὴν ξένην ὁ παῖς ἐν ἡλικίᾳ 12—13 ἐτῶν μετὰ τοῦ πατρός, ἀδελφοῦ ἢ τινος τῶν θείων αὐτοῦ ἵνα μάθῃ τέχνην τινὰ καὶ κερδήσῃ ὀλίγα χρήματα, μετά τινα δ' ἔτη, ἐπιστρέφων εἰς τὴν γενέτειραν, νυμφεύεται. Οἱ γονεῖς, ἤ, τούτων τυχὸν προαποθανόντων, οἱ συγγενεῖς, διαρκούσης

(1) Ὁ νῦν ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας, ἐδρεύων ἐν τῷ διασήμῳ *Τεκκὲ* (Μονῇ) τῶν *Δερβὶς-Τσελεμπῆ* ἢ *Μουλλᾶ-Χουγκιάρογλου*, καλεῖται *Ἀβδοὺλ-Βαχήδ*, ἐσχάτως δὲ καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπεσκέψατο, τυχὼν μεγάλων, ὡς εἰκός, τιμῶν παρὰ τοῦ Σουλτάνου Χαμὴτ Β'.

τῆς ἀποδημίας τοῦ νέου, συσκέπτονται περὶ τοῦ ἁρμοδίου προσώπου, ὅπερ καθ' ἑαυτοὺς προορίζουσι διὰ τὸν ἐπίδοξον γαμβρόν, παρακολουθοῦντες μακρόθεν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὑποψηφίου νύμφης.

Ἡ γνώμη τοῦ νέου οὐδόλως λαμβάνεται ὑπ' ὄψει, διότι οὗτος, κατὰ τὰ παραδεδεγμένα, *ὀφείλει* μετ' εὐχαριστήσεως καὶ εὐγνωμοσύνης ἔτι νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν θέλησιν τῶν ἑαυτοῦ γονέων καὶ ἄνευ ἀντιλογίας νὰ ἀποδεχθῇ τὰ αὐτοῖς δόξαντα. Μόνον, ἐὰν ὁ νέος ἀνήκῃ εἰς οἰκογένειαν εὐποροῦσαν καὶ ᾖναι οἰκονομικῶς ἀνεξάρτητος, βολιδοσκοπεῖται πως ἡ γνώμη αὐτοῦ περὶ τῆς κόρης, ἣν ἐξέλεξαν δι' αὐτόν.

Τῆς ἀποφάσεως ληφθείσης, ἀποστέλλεται γραῖά τις, ἥτις πλαγίως πως ἀγγέλλει τοῖς γονεῦσι τῆς κόρης, *ἐν παντελεῖ ἀγνοίᾳ καὶ ταύτης*, ὅτι εὗρε, *χάριτι θείᾳ*, διὰ τὴν θυγατέρα αὐτῶν *Τάδε* τὸν ἄξιον, τὸν . . . τὸν . . . κτλ. κτλ. υἱὸν τοῦ *Δεῖνα*. Οἱ γονεῖς τῆς κόρης καλοῦσιν ἀμέσως οἰκογενειακὸν συμβούλιον καὶ ἀνακοινοῦσι τὴν πρότασιν τῆς γραίας. Ἐὰν τὸ ἀποτέλεσμα ᾖναι εὐνοϊκόν, — καὶ τοιοῦτο συνήθως εἶναι —, καλεῖται ἡ προμνήστρια καὶ λέγουσιν αὐτῇ:

— Ἂν ᾖναι μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἠμπορεῖ νὰ γείνῃ.

Παρέρχονται ἡμέραι τινές, καθ' ἃς οὐδὲν μὲν ἐπισήμως ἀνταλλάσσεται, ἀλλ' ἐξετάζονται ἐπιμελέστερον τὰ κατὰ τὴν νύμφην καὶ τὸν νυμφίον ἑκατέρωθεν. Οὕτως, συγγενεῖς τῆς κόρης σχετίζονται στενώτερον μετὰ τοῦ νέου, συζητοῦσι διάφορα κοινωνικὰ θέματα, ἐξετάζουσι τὰς ἰδέας αὐτοῦ καὶ προσπαθοῦσιν ἐπιτηδείως νὰ ἐρευνήσωσι λεπτομερέστερον τὰ κατὰ τὸν πρότερον αὐτοῦ βίον, καὶ πρὸ πάντων ἂν ᾖναι προσβεβλημένος ὑπό τινος τῶν ἀσθενειῶν, δι' ὧν συνήθως φιλοδωρεῖ τὴν νεολαίαν ἡ ἐν τῇ ξένῃ μακρὰ διαμονή. Οἱ δὲ γονεῖς, καὶ πρὸ πάντων αἱ ἀδελφαὶ ἢ αἱ ἐξαδέλφαι ἢ ἄλλη τις ἐμπιστος συγγενής, ἐξετάζουσι τὴν νέαν ἂν καὶ *σωματικῶς* εὐεκτῇ. Ὅθεν διοργανίζουσι διαφόρους διασκεδάσεις, ὧν μετέχει καὶ ἡ ὑποψήφιος, καὶ ἐξετάζονται μετὰ πολλῆς τῆς φροντίδος τὰ κατ' αὐτήν. Ἀλλὰ κυρίως ἐν τῷ λουτρῷ γίνεται σωματική, ὡς εἰπεῖν, ἔρευνα καὶ ἀκριβὴς τῆς νέας ἐξέτασις. Μετὰ τὴν λῆξιν τῶν προκαταρκτικῶν τούτων ἐργασιῶν, αἵτινες, ἐννοεῖται οἴκοθεν, ἁρμοδίως γνωρίζονται εἰς ἑκάτερα τὰ μέρη, οἱ γονεῖς τοῦ νέου διὰ τῆς εἰρημένης γραὸς ζητοῦσιν ἐπισήμως ἀπάντησιν παρὰ τῶν γονέων τῆς κόρης. Ἐὰν καὶ οὗτοι ᾖναι εὐχαριστημένοι ἐκ τῶν ἐρευνῶν αὐτῶν, φιλοδωροῦσι τὴν γραῖαν διὰ τὸν κόπον αὐτῆς καὶ ἀποστέλλουσιν ἕτερα δῶρα διὰ τὸν γαμβρόν, τοὺς γονεῖς καὶ τὰς ἀδελφὰς αὐτοῦ. Εἶτα ἄρχονται αἱ διαπραγματεύσεις. Μετά τινας δὲ ἡμέρας ἀποστέλλεται καὶ σημείωσις τῆς προικὸς τῆς κόρης.

Ὅταν καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο αἰσίως λυθῇ, *ἀναγγέλλονται αἱ ληφθεῖσαι ἀποφάσεις* ἀμφοτέρων τῶν οἰκογενειακῶν συμβουλίων *τοῖς ἀμέσως ἐνδιαφερομένοις* καὶ μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν εἰθισμένων τινῶν δώρων προσδιορίζεται ἡ ἡμέρα τοῦ *ἀρραβῶνος*, προσκαλεῖται ὁ ἐφημέριος εἰς τὴν οἰκίαν συνήθως τῆς νέας, ἀναγινώσκονται αἱ ἐπὶ τούτῳ τεταγμέναι εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης διατελοῦσι μεμνηστευμένοι.

* * *

Παρὰ πᾶσιν ἀνεξαιρέτως τοῖς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἕλλησι κεῖται συνήθεια, ἴσως ἄγνωστος τοῖς ἐν ἄλλαις χώραις ὁμοεθνέσιν ἡμῶν. Μετὰ τὸν ἀρραβῶνα ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται ὁ μνηστὴρ νὰ συναντηθῇ μετὰ τῆς μνηστῆς αὐτοῦ. Πᾶσαν προφύλαξιν λαμβάνει αὕτη ὅπως κρύπτηται ἅμα ἐκείνου ἐμφανισθέντος που. Πλήν, ἐάν, διαρκούσης τῆς μνηστείας, ἔλθῃ *μετὰ τῶν γονέων αὐτοῦ* πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν τῆς νύμφης, αὕτη ὑποχρεοῦται νὰ παρουσιασθῇ ὅπως τελεσθῶσι τὰ τοῦ ἐθίμου τοῦ *χειροφιλήματος*.

Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι τὸ ἔθιμον ἡμῶν τοῦτο θὰ θεωρηθῇ ὑπὸ πολλῶν μόνον οὐχὶ βάρβαρον, ἀλλ' ἐν τούτοις οὐ μόνον οὐδὲν κακὸν ἐκ τούτου προκύπτει, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας καὶ ὠφέλεια προσγίνεται ἀνυπολόγιστος, ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψει τὸ λίαν νεαρὸν καὶ ἀπερίσκεπτον τῶν μελλονύμφων καὶ τὴν ἀτελῆ ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνίας, ἐν ᾗ ζῶσιν. Ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ σπανιώτατα συμβαίνει νὰ χωρισθῶσιν οἱ νέοι μετὰ τὸν ἀρραβῶνα, οὐδέποτε δὲ σχεδὸν μετὰ τὸν γάμον.

* * *

Πλὴν ὅμως τούτου ὑπάρχει καὶ ἄλλο εἶδος μνηστείας παρὰ ταῖς ἑλληνικαῖς κοινότησι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἴσως ἔτι παράδοξον. Οἱ γονεῖς μνηστεύουσιν ἐν ἡλικίᾳ λίαν τρυφερᾷ, ἀπὸ 2—3 ἐτῶν, τὰ ἑαυτῶν τέκνα, ἅτινα μέχρι τῆς νομίμου πολλάκις ἡλικίας ἀγνοοῦσι τὴν ἑαυτῶν μνηστείαν. Τοῦτο γίνεται μόνον ἢ διὰ προαποτυχόν, ἕνεκεν ἐπισυμβάντος θανάτου ἢ καὶ ἄλλης τινὸς ἀτυχίας, συνοικέσιον, ἢ καὶ χάριν διαφόρων ὑποχρεώσεων τῶν συνδεομένων οἰκογενειῶν, καὶ διὰ στενὴν φιλίαν τῶν γονέων τῶν μικροσκοπικῶν μελλονύμφων.

* * *

Μετὰ παρέλευσιν χρονικοῦ τινος διαστήματος, συνήθως τριμήνου ἢ ἑξαμήνου, καθ' ὃ συνεχῶς ἀνταλλάσσονται δῶρα μεταξὺ τῶν δύο οἰκιῶν, προσδιορίζεται κοινῇ συναινέσει ἡ ἡμέρα τῆς στεφανώσεως καὶ παρασκευάζονται ἀμφοτέρωθεν διὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ γάμου. Προσκαλοῦνται οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τῶν οἰκογενειῶν, ἄρχεται ὁ γάμος ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τῆς Πέμπτης καὶ διαρκεῖ μέχρι τῆς Κυριακῆς, διακοπτόμενος μόνον κατὰ τὴν ὥραν τῆς λειτουργίας, μεθ' ἣν τελεῖται, πάντοτε ἐν τῷ ναῷ, ἡ στεφάνωσις. Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας αἱ οἰκίαι τοῦ τε γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης εἶναι προσιταὶ πᾶσι· διασκεδάζουσι δὲ οἱ προσκεκλημένοι τρώγοντες, πίνοντες, ᾄδοντες μόνον τουρκικὰ ᾄσματα καὶ χορεύοντες τοὺς ἐγχωρίους χορούς, τοὺς καὶ ἀλλαχοῦ συνήθεις, τὸν συρτὸν κτλ., πλὴν τῶν εὐρωπαϊκῶν οὓς ἀγνοοῦσιν. Ἀλλ' ὁ κυριώτερος καὶ ὁ μᾶλλον τοπικὸν χαρακτῆρα κεκτημένος χορὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὃν ὀρχεῖται πρῶτον ἡ μήτηρ τοῦ γαμβροῦ καὶ κατόπιν ἡ νύμφη καὶ αἱ ἄλλαι γυναῖκες, *ὧν οἱ ἄνδρες εὑρίσκονται παρόντες ἐν τῷ γάμῳ*, χορευόμενος διὰ κοχλιαρίων ξυλίνων, ἅτινα ἐπιχαρίτως καὶ μετὰ μέλους κροτοῦσι, συμφώνως πρὸς τὸν ἦχον τῶν μουσικῶν ὀργάνων, τῶν σείστρων (*δέφ*), τῶν *σαντουρίων*, τῶν *σὰζ* κτλ.

Αἱ εἰς τὸν γάμον προσκεκλημέναι γυναῖκες ἐν ἀμφοτέραις ταῖς οἰκίαις διασκεδάζουσιν ἐν χωριστῷ διαμερίσματι, ἔνθα προσφέρεται αὐταῖς *ῥακὶ* καὶ *καπνός*, ὧν τὴν χρῆσιν ἄριστα γινώσκουσιν ἰδίᾳ αἱ γυναῖκες τοῦ Ἰκονίου, παρ' αἷς θεωρεῖται ἀνεπίδεκτος πολιτισμοῦ ἡ μὴ ῥακοποτοῦσα καὶ καπνίζουσα γυνή. Πᾶσαι αἱ παρθένοι, εἰς τὸ διαμέρισμα τῶν γυναικῶν εἰσερχόμεναι, ὀφείλουσι νὰ ἀσπασθῶσι τὴν δεξιὰν ἁπασῶν τῶν καθημένων, ἀρχόμεναι ἀπὸ τῆς πρεσβυτέρας, ὡς σεβασμιωτέρας, ἣν ὅμως μετὰ μεγάλης δυσκολίας εὑρίσκουσι, διότι, ὡς γνωστόν, οὐδεμία γυνὴ εἶναι *πρεσβυτέρα*, ἀλλ' εὐτυχῶς πάντοτε εὑρίσκεται εὔσπλαγχνος δέσποινα, ἥτις, ἐξ οἴκτου πρὸς τὰ ἀτυχῆ ὀμόφυλα, ὑποχωρεῖ καὶ ἐν μέσῳ γελώτων καὶ θυμηδίας περατοῦται ἡ βάσανος τῆς ἀναμενούσης κόρης καὶ τελεῖται τὸ ἀπαραίτητον ἔθιμον τοῦ χειροφιλήματος.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο τῶν ἑορτῶν αἱ τράπεζαι εἶναι διηνεκῶς πλήρεις ἐδεσμάτων, ἀφ' ὧν ἐσθίουσιν οἱ βουλόμενοι καθ' οἵαν δήποτε ὥραν. Καὶ ταῦτα μὲν γίνονται μέχρι τῆς πρωΐας τῆς Κυριακῆς. Ἀλλ' ἐπὶ τῇ πρώτῃ ἀλεκτοροφωνίᾳ καὶ τῷ πρώτῳ ἀκούσματι τοῦ ἑωθινοῦ τῆς ἐκκλησίας κώδωνος καταπαύει πᾶς ὄθρυβος, σβέννυται πᾶς γέλως, καὶ σιγὴ βαθεῖα διαδέχεται αὐτούς. Πάντες ἑτοιμάζονται ἵνα μεταβῶσιν εἰς τὸν ναόν. Ξυρίζεται ὁ γαμβρὸς καὶ καλλωπίζεται ἡ νύμφη. Λήγει ἡ ἀκολουθία τῆς λειτουργίας καὶ εἰσέρχεται μετὰ τῆς συνοδίας αὐτοῦ ὁ γαμβρὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ μετ' ὀλίγον ὁδηγεῖται καὶ ἡ νύμφη. Ἀναγινώσκονται, χάριν *πολυτελείας*, ἐνίοτε καὶ τινες ἐκ τῶν εὐχῶν *τουρκιστί*, αἱ περιέχουσαι τὰς πρὸς τοὺς εἰς γάμου κοινωνίαν ἐρχομένους παραινέσεις τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐκεῖθεν, ἐν μέσῳ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, ὁδηγοῦνται οἱ νεόνυμφοι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ. Ἡ νύμφη, γονυπετοῦσα, ἀσπάζεται τὴν φλιὰν τῆς οἰκίας, εἰς ἣν εἰσέρχεται, θραύει ἐπὶ τοῦ ἐπιστηλίου καρπὸν ῥοιᾶς, ὡς σύμβολον εὐτυχίας, καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ ἀνδρὸς ῥίπτουσι διὰ τοὺς παῖδας κερμάτια χάλκινα καὶ ἀργυρᾶ καὶ διὰ κριθῆς δὲ ἢ σίτου προσέτι ῥαίνουσι τὴν νύμφην, ὡς συμβόλου τῆς ἀφθονίας. Καὶ ἐπαναλαμβάνονται αὖθις αἱ ἑορταὶ κτλ. μέχρι τῆς ἑσπέρας τῆς Κυριακῆς, ὁπότε διασκορπίζονται πάντες οἱ κεκλημένοι καὶ φίλοι, τὴν τρικυμίαν διαδέχεται γαλήνη, μένουσι δὲ ὀλίγοι ἐκ τῶν στενωτέρων συγγενῶν τοῦ γαμβροῦ περὶ τοὺς νεονύμφους, δι' οὓς ἡ ἀνατέλλουσα Δευτέρα ἀποτελεῖ νέαν ἀφετηρίαν ὅλως νέου βίου.

Ἰωακεὶμ Βαλλαβανῆς

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΓΗΝ

* * Ὁ κ. Φερράρης υἱὸς τῆς ἐσχάτως ἀποθανούσης ἐν Παρισίοις δουκίσσης Γαλλιέρα, τῆς ἐπὶ ἀγαθοεργίαις ἐξόχου γυναικός, εἶνε ὁ μανιωδέστερος συλλέκτης γραμματοσήμων, ἐπὶ τούτῳ καὶ μόνῳ διάσημος ἀνὰ τὸν κόσμον ὅλον. Ἵνα ἀποκτήσῃ ἓν καὶ μόνον σπάνιον γραμματόσημον ἐλλεῖπον ἐκ τῆς συλλογῆς του ὁ κ. Φερράρης οὐχὶ ἅπαξ ἠγόρασεν ὁλοκλήρους συλλογὰς ἀντὶ 15 καὶ 20 χιλιάδων φράγκων, πολλάκις δὲ ἔκαμε καὶ ταξείδια μακρυνὰ καὶ δαπανηρὰ μόνον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Οὕτω καταρτισθεῖσα ἡ συλλογὴ αὐτοῦ στοιχίζει πλέον τῶν 2 ἑκατομμυρίων φράγκων, ἔχει δὲ πραγματικὴν ἀξίαν τοὐλάχιστον 500 χιλιάδων φράγκων. Ἡ συλλογὴ αὕτη εἶνε ἡ πλουσιωτέρα τῶν ὑπαρχουσῶν, πληροῖ δὲ ὁλόκληρον διαμέρισμα τοῦ μεγάρου, ἐν ᾧ κατοικεῖ ὁ ἑκατομμυριοῦχος ἰδιοκτήτης, διατηρῶν χάριν αὐτῆς ἰδιαίτερον προσωπικὸν γραφείου. Ὁ κ. Φερράρης πρὸς τοῖς ἄλλοις εἶνε καὶ τόσον ζηλότυπος, ὥστε δὲν ἐπιτρέπει εἰς οὐδένα τὴν θέαν τῶν γραμματοσήμων του.

* * Ἡ πρεσβυτέρα γυνὴ τῆς Βιέννης ἔχει ἡλικίαν 113 ἐτῶν. Εἶνε πτωχοτάτη καὶ κατοικεῖ ἐν τινι προαστείῳ, συνοικεῖ δὲ μετὰ τῆς θυγατρός της ἐχούσης ἡλικίαν 70 ἐτῶν· ἐγεννήθη τὴν 24 νοεμβρίου 1775, συντηρεῖται δὲ νῦν ἐκ τῶν βοηθημάτων ἅτινα παρέχουσιν εἰς αὐτὴν κατ' ἔτος ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Χριστουγέννων πολλοὶ φιλάνθρωποι.

* * Ὁποῖος ὄγκος! Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος αἱ ἀνὰ τὴν ὑφήλιον ἐκδιδόμεναι ἐφημερίδες κατηνάλωσαν χάρτην τυπογραφικὸν βάρους πλέον τῶν *χιλίων ἑκατομμυρίων χιλιογράμμων!*

* * Ὄχι μόνον ἰατροί, ὄχι μόνον δικηγόροι, ἀλλὰ καί . . . πλοίαρχοι. Δύο γυναῖκες ἐξετασθεῖσαι ἐσχάτως ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ κατὰ τὰ νενομισμένα, ἔλαβον πτυχίον πλοιάρχου!

* * Ἐν τῷ δικαστηρίῳ τοῦ Βυρτζβούργου ὑπάρχει ἀπὸ 300 ἐτῶν δίκη ἐκκρεμὴς μεταξὺ τῶν τεσσάρων κλάδων εὐγενοῦς οἰκογενείας περί τινος δάσους ἀξίας ἑνὸς ἑκατομμυρίου δραχμῶν. Ἡ δίκη ἐπρόκειτο νὰ συζητηθῇ κατ' αὐτάς, ἀλλ' ἀνεβλήθη πάλιν ἐπὶ ἓν ἔτος.

* * Ἡ μέχρι τοῦδε κατασκευασθεῖσα μεγαλητέρα κεφαλὴ τυροῦ εἶνε βεβαίως ἡ πρό τινος ἐκτεθεῖσα εἰς θέαν ἐν Λονδίνῳ. Εἶχε βάρος 53 χιλιάδων λιτρῶν καὶ κατεσκευάσθη ἐκ τοῦ γάλακτος 4260 ἀγελάδων.

*** Ἐν Καλαβρίᾳ ἀπέθανεν ἐσχάτως ἄνθρωπός τις Μετζατέστα καλούμενος, ὅστις διὰ διαθήκης κατέλιπε τὴν περιουσίαν του ἐκ 3000 φράγκων καὶ 150 κυψελῶν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἰταλίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ μεταξὺ τῶν ἐγγράφων τοῦ ἀποθανόντος εὑρέθη καὶ ἄλλη προγενεστέρα διαθήκη δι' ἧς καθίστα γενικὸν κληρονόμον τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας, ἐκρίθη ὅτι δὲν εἶχεν οὗτος σώας τὰς φρένας καὶ ἡ κληρονομία ἐδόθη εἰς συγγενή τινα, τὸν νόμιμον κληρονόμον αὐτοῦ.

*** Εἷς ἐκ τῶν ἄγγλων φυλάκων τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος ἐν Ἀγίᾳ Ἑλένῃ ἀπέθανεν ἐσχάτως ἐν Ἐδιμβούργῳ. Κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκεῖ καθείρξεως τοῦ γάλλου κατακτητοῦ ἦτο ὑπαξιωματικός, ἐτέθη δὲ βραδύτερον εἰς ἀποστρατείαν μὲ τὸν βαθμὸν λοχαγοῦ. Ἐκαλεῖτο Ἰωανάθαν Ἀλέξανδρος καὶ ἦγε τὸ 104 ἔτος.

*** Ἡ μακροτέρα εὐθεῖα σιδηροδρομικὴ γραμμὴ εἶνε ἐν νοτίῳ Ἀμερικῇ εἰς τὸ μεταξὺ Βουένος - Ἄϋρες καὶ Ἄνδες διάστημα. Ἐκεῖ αἱ σιδηραῖ ῥάβδοι ἐκτείνονται εἰς μῆκος 335 χιλιομέτρων ἄνευ τῆς ἐλαχίστης καμπῆς. Ἀλλ' οὐδὲ γέφυρα ὑπάρχει καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα, οὐδ' ἀνωφέρειά τις ἢ κατωφέρεια· ἡ γραμμὴ εἶνε ἀπολύτως εὐθεῖα.

*** Τὸ προσεχὲς συνέδριον τῶν Ἀνατολιστῶν θὰ συνέλθῃ κατὰ τὸ προσεχὲς θέρος 2—13 Σεπτεμβρίου ἐν ταῖς δύο σκανδιναυικαῖς πρωτευούσαις Στοκχόλμῃ καὶ Χριστιανίᾳ. Τὸ συνέδριον συνέρχεται τὴν φορὰν ταύτην ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ βασιλέως Ὀσκὰρ τῆς Σουηδίας.

*** Εὑρέθη ἐσχάτως ἐν Λιθουανίᾳ τῆς Πολωνίας γυνὴ νεαρᾶς ἡλικίας, ἥτις φέρει ἐπὶ τοῦ ἄλλως κανονικωτάτου μετώπου δύο μικρὰ κομψότατα κέρατα. Ἡ γυνὴ αὕτη ἀπὸ τριῶν ἐτῶν εἶνε ἔγγαμος, ἔχουσα δὲ μορφὴν εὐάρεστον καὶ ἀγγελικὴν ψυχὴν —μεθ' ὅλον τὸ διαβολικὸν τοῦτο διάδημα—λατρεύεται ὑπὸ τοῦ συζύγου της.

*** Ἐν διασήμῳ ἐργοστασίῳ τοῦ Ἀμβούργου παρηγγέλθη ὑπὸ πλουσίου ἀμερικανοῦ κλειδοκύμβαλον τοῦ ὁποίου ὅμοιον δὲν ὑπάρχει καθ' ὅλον τὸν κόσμον ὡς πρὸς τὴν πολυτέλειαν. Τὸ πλεῖστον μέρος αὐτοῦ φιλοτεχνεῖται ἐκ πολυτίμου ξύλου καὶ ἐλεφαντόδοντος, κοσμεῖται δὲ ὑπὸ εἰκόνων δύο ἐκ τῶν μεγίστων συγχρόνων ζωγράφων τοῦ Ἄλμα Ταδέμα καὶ τοῦ Μεσσονιέ. Τὸ κλειδοκύμβαλον τοῦτο θὰ στοιχίσῃ ὄχι ὀλιγώτερον τῶν 180 χιλιάδων φράγκων!

*** Εἰς ῥωσσίδα κυρίαν ὀνομαζομένην Σοφίαν Κομαλεύσκη, ἀπενεμήθη ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν ἓν ἐκ τῶν πρώτων βραβείων τῶν μαθηματικῶν (prix Bordin).

*** Λειτουργεῖ ἀπό τινος ἐν Λονδίνῳ λεωφορεῖον κινούμενον διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Εἶνε δὲ τοῦτο τὸ μόνον καθ' ὅλον τὸν κόσμον ἠλεκτροκίνητον ὄχημα, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ στρέφεται πρὸς δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ νὰ κινῆται ἐπὶ τῆς κοινῆς ὁδοῦ ταχύτερον ἢ τὰ συρόμενα ὑπὸ ἵππων.

*** Ὁ ἵππος *Ὀρμόνδ* νικήσας ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις τοῦ Σαίντ—Λέγερ ἐπωλήθη τὴν ἐπιοῦσαν ἐν Λονδίνῳ εἰς τὴν μυθώδη τιμὴν 462,000 φράγκων.

*** Παραδοξοτάτην ἐντολὴν ἀφῆκεν ὁ πρό τινος ἐν Μιλάνῳ ἀποθανὼν ἑκατομμυριοῦχος Tagliabai: νὰ ἀποδώσωσιν εἰς αὐτὸν τὰς νεκρικὰς τιμὰς πεντήκοντα ὁδοκαθαρισταὶ φέροντες τὸ ἔνδυμα τῆς ἐργασίας, οἵτινες καὶ νὰ λάβωσιν ἀμοιβὴν 50 χιλιάδων φράγκων. Ὁ ἰταλὸς ἑκατομμυριοῦχος ὑπῆρξε κατὰ τὴν νεότητά του ὁδοκαθαριστής, τοῦτο δ' ἐξιγεῖ τὴν πρὸς τοὺς ἀρχαίους συναδέλφους ἰδιαιτέραν καὶ ὑστάτην αὐτοῦ στοργήν.

ΕΔΩ Κ' ΕΚΕΙ

Ἐπεῖγον φάρμακον.

— Λοιπόν, γιατρέ;

— Νά, θὰ σοῦ γράψω ἕνα γιατρικὸ καὶ στεῖλε τὸν ὑπηρέτην σου εἰς τὸ φαρμακεῖον νὰ τὸ πάρῃ.

— Καλά...

— Νὰ πάῃ ὅμως γρήγορα γιατὶ ἂν ἀργήσῃ χαμένος ὁ κόπος.

— Χαμένος!

— Ναί· ὡς ποῦ νὰ ἔρθῃ τὸ γιατρικό.... θὰ ἦσαι ἐντελῶς καλά.

Τὸ μόνον μέσον.

Μεταξὺ γηραιῶν φίλων:

— Γερνοῦμε, φίλε μου, γερνοῦμε 'μέρα μὲ τὴν ἡμέρα.

— Τί νὰ γείνῃ πρέπει νὰ τὸ πάρωμεν ἀπόφασιν, ἀφοῦ εἶνε τὸ μόνον μέσον γιὰ νὰ ζήσῃ κανεὶς πολλὰ χρόνια.

Μεταξὺ ἰατρῶν.

— Φαίνεσαι κρυωμένος, συνάδελφε!

— Μήμε λὲς συνάδελφον σήμερα· βήχω 'σὰν πελάτης σου.

Παιδικὰ δάκρυα.

Ἡ μικρὰ Τούλα διηγεῖται τὸ πρωὶ εἰς τὸν μικρότερον ἀδελφόν της Πίπην τί ὄνειρον εἶδε τὴν νύκτα:

— Εἶδα πῶς ἤμουν 'ς τὸ ζαχαροπλαστεῖο κ' ἔτρωγα γλυκά, κουφέτα.

— Τσ' ἐγὼ τί ἔτωγα;

— Ἐσὺ δὲν ἤσουν μαζί!..

Καὶ ὁ Πίπης ἀρχίζει τὰ κλάμματα!

Ἡ κυρία Ἀγαθοπούλου.

— Ὡραιότατον εἶνε αὐτὸ τὸ ἀρχαῖον νόμισμα ποῦ ἔχετε καρφίτσαν, κυρία Ἀγαθοπούλου. Τί εὔμορφη κεφαλή! Εἶνε Ἀπόλλωνος;

Καὶ ἡ κυρία Ἀγαθοπούλου προσθεθεῖσα:

— Ὄχι κύριε, εἶνε ἀπὸ—μάλαμμα.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΥΠΟΔΗΜΑΤΩΝ

Συνηθέστατα εἶναι τὰ παράπονα τῶν γονέων, ὅτι δὲν προφθάνουσι ν' ἀγοράζωσιν ὑποδήματα τῶν τέκνων των. Ἐπειδὴ πρὸς ἐλάττωσιν τῆς ὑπερβολικῆς δαπάνης δὲν εἶναι δυνατὸν οὔτε εἰς ἀκινησίαν νὰ καταδικασθῶσιν οἱ ἀεικίνητοι μικροί, οὔτε νὰ ἀφίνωνται γυμνόποδες, τὸ μόνον πρὸς τοῦτο πρακτικὸν μέσον εἶναι νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ὅσον ἔνεστι μεγαλειτέρα διάρκεια τῶν ὑποδημάτων. Τοῦτο δ' ἐπιτυγχάνεται ἂν ἀλειφθῶσι τὰ πέλματα τῶν καινουργῶν ὑποδημάτων διὰ βρασμένου λινελαίου μέχρις ὅτου ἐμποτισθῇ ἱκανῶς τὸ δέρμα, τὸ δὲ ἄνω δέρμα χρισθῇ διὰ ζεστοῦ ῥητινελαίου, ὅπερ καὶ τοὺς πόρους πληροῖ καὶ τὰ δέρματα καθιστᾷ ἐλαστικὰ καὶ ἀδιάβροχα. Οὕτω τουλάχιστον οἱ γονεῖς θὰ ἔχωσι τὴν βεβαιότητα ὅτι τὰ ὑποδήματα ἐξεπλήρωσαν τὸ χρέος των ὅσον τοῖς ἦτο δυνατόν.

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ 1888 — 1572